

SPELEO

77
2019

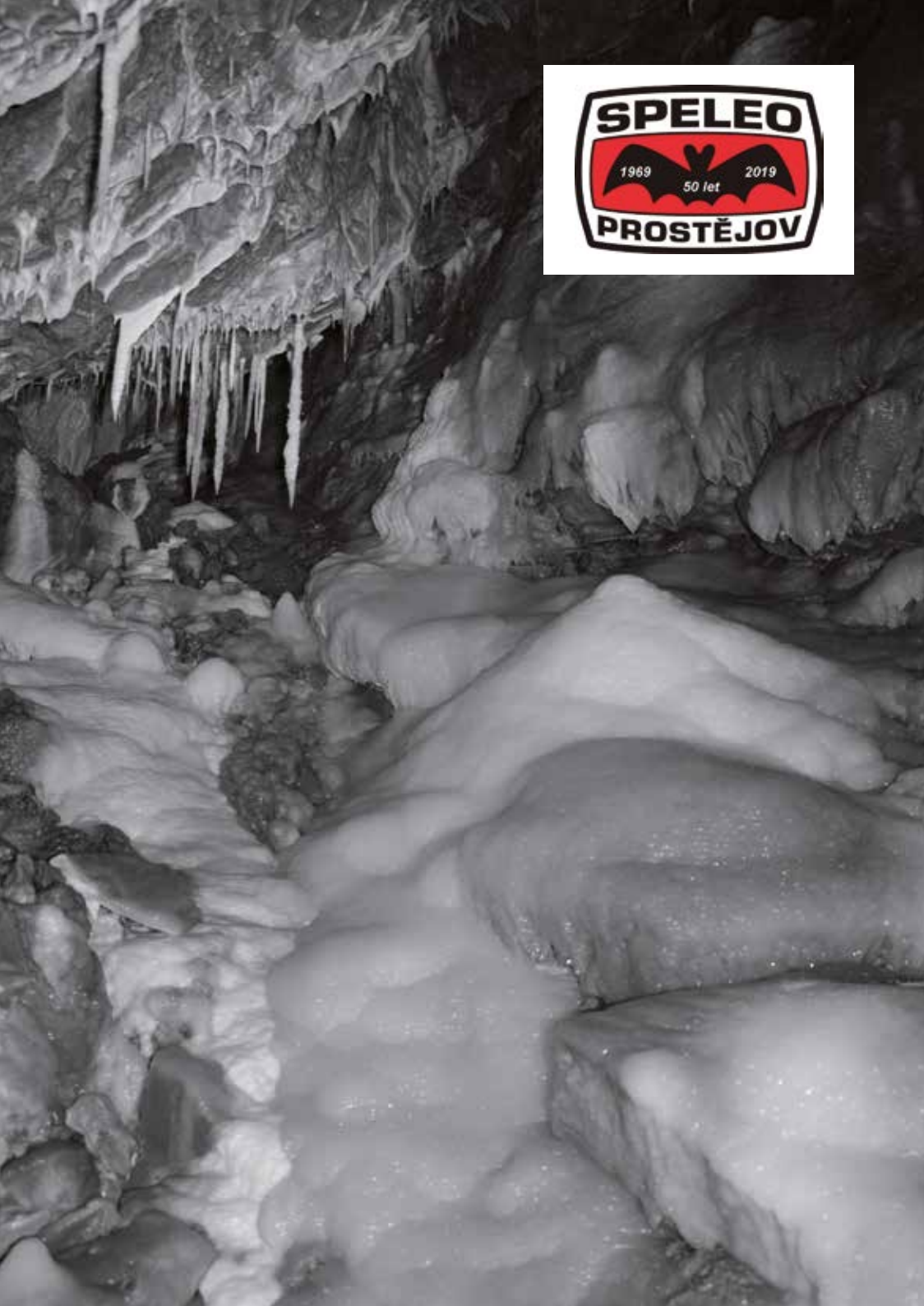

40
LET

ČESKÉ
SPELEOLOGICKÉ
SPOLEČNOSTI

50
LET

VÝROČÍ OBJEVU
AMATÉRSKÉ
JESKYNĚ

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	2
Komentář předsedy – <i>Marek Audy</i>	2

JAK VZNIKALA ČESKÁ SPELEOLOGICKÁ SPOLEČNOST	4
Jak jsme „zadělávali“ na Českou speleologickou společnost – <i>Jarda Hromas</i>	4
Vzpomínka na 12. prosinec 1978 – <i>David Havlíček</i>	10

50. VÝROČÍ OBJEVU AMATÉRSKÉ JESKYNĚ	12
Objev Amatérské jeskyně podle vzpomínek pamětníků – <i>Jan Kelf Flek</i>	12

80. VÝROČÍ OBJEVU JAVOŘÍČSKÝCH JESKYNÍ	19
Javoříčský kras – co víme a co předpokládáme – <i>František Musil</i>	19

VÁŽNĚ I NEVÁŽNĚ ZE ŽIVOTA ZO	35
35 let ČSS ZO 6-20 Moravský kras – <i>Oldřich „Pepa“ Štos, Michal „Shunt“ Šenkýř</i>	35
Obrazy z dějin jeskyňářstva tetínského: věrná vypravování o životě, skutcích objevných i duchu zvědavosti – <i>Michal Cimbál Hejna, Martin Majer, Ladislav Smrťák Pecka a Měří Mikšaníková</i>	42
Chlum, kolébka jeskyňářů aneb život (lesk) a bída Speleologického klubu Praha – <i>Vladimír Bláha</i>	48
Krasová sekce v dávnověku – má cesta v krasu a jeskyních s Ferry Skřivánkem – <i>Bóda Kučera</i>	55
Albeřícká skupina ve zkratce – <i>Radko Tásler</i>	66
Historie speleologických výzkumů a objevů na Kavkazu – <i>Josef Wagner</i>	69

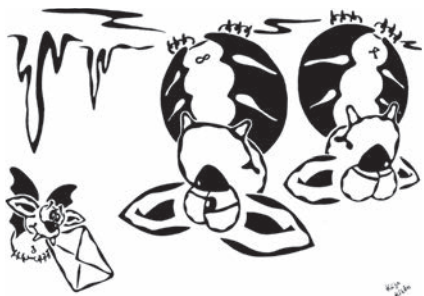
FOTOGRAFIE NA OBÁLCE

Titul a str. 4 obálky Amatérská jeskyně, Kavkaz a další... Použití fotografií ve dvou barevných verzích v koláži na obalu je úmyslné. Ty nejstarší, z doby objevu Amatérské jeskyně, mají hnědý odstín, ty z novodobější historie ČSS jsou černobílé.

Str. 2 Jeskyně Za hájovou, dóm U andílka (Foto M. Vaněk)

Str. 3 Příprava na sestup do systému Pierre Saint-Martin (Francie) vchodem SC3 (1985; foto G. Novotný)

Str. 3 Vybavení sedimentů z jeskyně Nad Kačákem, Český kras, 2002 (stále trvá; foto R. Tásler)

Zprávy z předsednictva

Komentář předsedy

Česká speleologie je bezesporu jednou z nejstarších na světě. Existují písemné doklady, že již v první polovině 17. století u nás navštěvovali dobrodruzi jeskyně. Z dnešního pohledu bychom asi řadili tyto výpravy do škatulky jakýchsi výletů, ale v kontextu doby šlo o seriózní vědecké expedice s cílem poznání neznámého. Zkrátka se objevují první mapy a zprávy popisující genezi jeskyní a krápníků. Věděli jste, že názvy stalaktit nebo stalagmit byly poprvé použity v popisu ze Sloupských jeskyní?

S postupujícím výzkumem se začali objevovat jednotlivci, řekněme, se seriózním zájmem o jeskyně. Nejmenujme žádná konkrétní jména, na to by úvodník nestačil. Tito myslitelé dokázali podnítit zájem církve, aristokracie či jiných mecenášů. Konec 19. století můžeme u nás vnímat jako boom speleologie, ať už rakouské či české.

První velkou organizací sdružující čistě české jeskyňáře byl brněnský Speleologický klub, který vznikl téměř ihned po skončení 2. světové války. Poněkud kostrbatý název Český speleologický klub pro zemi Moravskoslezskou měl v duchu doby vyjádřit oproštění od německých jeskyňářských spolků. O pár let později, v roce 1949, je založena Slovenská speleologická společnost a v průběhu dalších desetiletí vzniká řada menších klubů, vázaných především na česká krasová území.

Absence centrální speleologické společnosti byla velmi intenzivní hlavně v roce 1973, kdy Československo hostilo v Olomouci 6. mezinárodní speleo-

logický kongres. O pět let později, 12. prosince 1978, konečně vzniká Česká speleologická společnost.

Oslavme důstojně letošní 40. výročí její činnosti!

Závěrem přikládám humornou vsuvku – větu, která se objevila v našem ustanovujícím programovém prohlášení: „Ve svém programu Česká speleologická společnost svým podílem naplňuje závěry 15. sjezdu KSČ, vycházejíc při tom ze zásady mnohotvárného využívání volného času pracujících a mládeže ku prospěchu naší rozvinuté socialistické vlasti.“ :)

Marek Audy

Pozn. redakce: Pro ty, kteří by tápali – přiložená podobenka zobrazuje současného předsedu ČSS v době založení ČSS.

1. sjezd ČSS v Olomouci 18.–20. 9. 1981

Jak vznikala Česká speleologická společnost

Jak jsme „zadělávali“ na Českou speleologickou společnost

Jarda Hromas

Omlouvám se za ten poněkud znevažující nadpis, ale bylo mi sděleno, že příspěvky k tak významnému výročí by měly vážnost situace spíše odlehčit, ne-li dokonce znevážit. Tak prosím.

Snad celou prehistorii jeskyňářských aktivit čas od času oživovala snaha některých jedinců či skupin o sjednocení, o založení jednotné/jediné organizace všech jeskyňářů. Vedle poctivých snah to mohla být někdy i touha po nadvládě nebo zase potřeba mít všechno a všechny tak říkajíc pod kontrolou. V podstatě je to totéž. Dejme ale přednost těm, kteří tímto krokem chtěli pomoci správné společné věci.

Příklady nám na stránkách Spelea nedávno předložil profesor Ruda Musil v podobě úryvků z poválečné korespondence mezi „českokrasovým“ Vladimírem Homolou a předsedou brněnského Speleoklubu Antonínem Bočkem.

Zásadní roli v ustavení naší současné České speleologické společnosti však sehrál až 6. mezinárodní speleologický kongres a jeho vůdčí osobnost docent Vladimír Panoš. Když byla v roce 1965 ve slovinské Postojné založena Mezinárodní speleologická unie, Vladimír Panoš a František Skřivánek byli u toho. Vladimír poté v Unii i na československých úřadech působil natolik aktivně, že se mu podařilo prosadit uspořádání 6. mezinárodního speleologického kongresu v roce 1973 právě v Československu a využil k tomu příležitost 400. výročí založení Univerzity Palackého v jeho milované Olomouci. Jeho druhým heroickým výkonem bylo, že do organizování všech kongresových aktivit zapojil

vedle velkého počtu státních institucí a podniků také všechny tehdy existující amatérské speleologické skupiny a spolky. Bylo jich kolem dvaceti a působily v rámci širokého spektra institucí, ať už to byly spolky muzejní, ochranné, Svazarm, ČSTV (Československý svaz tělesné výchovy) či ROH (Revoluční odborové hnutí). A právě tato spolupráce kongresu a společná prezentace před světem vedly nejen k jejich prvnímu a zásadnímu vzájemnému sblížení, ale také k jejich vstřícnému vnímání, pochopení a uznání ze strany státních institucí. To byl z dnešního pohledu zcela zásadní přelom.

Až na některé nedostatky (v Olomouci například v obrovských vedrech netekla voda!) se kongres mimořádně povedl. Zejména bylo oceňováno množství a kvalita jeho exkurzí, na jejichž uspořádání měli velkou zásluhu amatérští jeskyňáři. Kongresu se zúčastnilo rekordních více než tisíc delegátů ze 41 zemí. Vladimír a sbor jeho modře uniformovaných hostesek byli hvězdami na výsluní. Vládcí tehdejšího režimu, kupříkladu garantující ministr kultury Milan Klusák (mimochodem, zeť prezidenta generála Ludvíka Svobody), byli touto reprezentací socialistického Československa před světem natolik uneseni, že byli ochotni naslibovat jeskyňářům cokoliv. Třeba i splnění jednoho bodu ze závěrečných doporučení kongresu, který navrhoval založit v České republice jednotnou speleologickou organizaci, a to v gesci rezortu kultury. Tehdejší zákon o dobrovolných organizacích a shromážděních (č. 68/1951 Sb.) totiž ukládal „pečovat o rozvoj organizací a vytvářet příznivé podmínky pro jejich činnost a růst a dbát, aby život v nich se vyvíjel v souladu s ústavou a se zásadami lidově demokratického zřízení“ (ušlechtilé, což!) „ústřednímu úřadu příslušnému podle úkolů organizace“. A také to, že „organizační řád“ dobrovolné organizace s celostátní působností „schvaluje Ministerstvo vnitra“ (tak se každý spolek dostal pod odpovídající dozor).

Po kongresu se delší dobu nic nedělo. Vladimír Panoš sice čas od času atakoval vyšší instituce, Vláda Vojír obcházel jeskyňáře i významné osobnosti a sbíral podpisy na jakousi petiční listinu. Byla to po osmašedesátém zrovna doba vrcholící tvrdé normalizace, jedni odpadávali z funkcí, jiní raději zalézali, odvážlivci bývali „hosty“ v Bartolomějské (vyhlášené pracoviště STB).

Ukázalo se, že v této situaci musí naplnění kongresového přání „vyřadovat“ jen státní instituce za účinné podpory ministerstva/ministerstev a že poslední slovo, tak jako ve všem, stejně budou mít soudruzi na ÚV KSČ. Dobrovolně povinné jsme se v roce 1974 na pokyn Ministerstva kultury ujali administrativních příprav v SÚPPOPu (Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody), který byl přímým podřízeným ministerstva a měl na starosti vedle památkové péče také ochranu přírody a s ní i odborný metodický dozor nad nakládáním s jeskyněmi. Jeskyně tehdy chránil zákon č. 40/1956 Sb. o státní ochraně přírody a o každém nakládání s nimi (tj. i o speleologickém průzkumu a výzkumu) rozhodovalo právě Ministerstvo kultury.

Foto 1 Přebírání stanov ČSS na MV ČSR, zleva Jan Přibyl, Vladimír Panoš, ředitel civilně-správního úseku MV (Foto V. Hyhlík)

Začala se scházet pracovní skupina, složená ze zástupců největších amatérských organizací, správců jeskyní a odborných institucí. Nejdůležitější bylo vypracovat „důvodovou zprávu“, tj. velmi taktický text, který všechny, kdo o jeskyních a jeskyňařině nic nevědí, ale budou se vyjadřovat a rozhodovat, přesvědčí o důležitosti záměru a o nezbytnosti založit právě takový spolek lidí lezoucích pod zem (a že veškerá podzemní činnost byla v té době nanejvýš podezřelá!). Já-drem dokumentů byl také už zcela konkrétní návrh stanov. Ty musely vycházet z obecně platných předpisů a současně respektovat specifika nové organizace, její poslání a cíle. Stanovy musely vyhovovat jak zakladatelům Společnosti, tak i jejím schvalovatelům. Proto jsme se k jejich definitivnímu znění prokousávali přes celou řadu verzí. Nezbytný a ještě náročnější byl následující krok, který z pohledu dnešní demokracie je už nepochopitelný, ba absurdní. Vládcí totiž chtěli nejen znát, ale přímo schválit osoby, které budou spolek řídit. Chtěli znát „kádrové profily“ budoucích členů ústředního výboru a funkcionářů důležitých článků spolku. Pro jednotlivé kandidáty bylo nezbytné obstarat souhlasy jejich zaměstnavatelů i doporučení inspektorů kultury tehdejších Okresních národ-

Foto 2 Přebírání stanov ČSS na MV ČSR, zleva J. Olšbauer, F. Skřivánek, J. Hromas (Foto V. Hyhlík)

ních výborů (proto se například také stalo, že inspektor kultury z Berouna Karel Soukup při jednání na ministerstvu vyřadil z kandidátky Pepu Řeháka ze Semil). Nečlenové KSČ museli být do schvalovacího procesu vybaveni tehdy oblíbenou nálepkou „angažovaných nestraníků“.

Různé verze přípravných dokumentů byly donekonečna projednávány, obhajovány a přepisovány na mnoha jednáních s Ministerstvem kultury, jehož pracovníci s nimi se stejnou frekvencí běhali „konzultovat“ na oddělení kultury ÚV KSČ a na Ministerstvo vnitra. Právě toto ministerstvo mělo pak v celém procesu poslední (zcela jistě také již jen formální) slovo. S nekonečnou trpělivostí a obrovským nasazením se tomu věnovali zejména Vladimír Panoš a František Skřivánek, svůj podíl měl Jaromír Demek, za Ministerstvo kultury si své, zejména směrem vzhůru (hlavně na ÚV KSČ) „odpracoval“ doktor Jiří Olšbauer, poněkud tajuplná postava, o které jsme byli přesvědčeni, že jejím pravým posláním je něco jiného, než práce ministerského úředníka. Já jsem se spolu s Bódou Kučerou věnoval roli nekonečného administrátora všech papírů. Od 27. dubna 1976 další kroky ke zrodu Společnosti už řídil jedenadvacetičlenný přípravný

PŘEDOLEBNÍ

MALÝ OZNAMOVATEL

PODLE OČEKÁVÁNÍ:

ÚV ČSSR: doc. Vladimír Panoš, ČSo
doc. Jaromír Demek, DrSc
Dr. František Skřivánek
Ing. Josef Sladík

Jaroslav Hromas p.g.*
Savel Josef p.m.*
Stanislav Mayer p.g.
Jaroslav Vrátný
Miroslav Kubes
Vojtěch Hlaváček
Josef Řehák
Václav Kutian,
Reiner Hornstörfer

ÚRK ČSSR: Josef Šebela
Ing. Zdeněk Březina
Dr. Bohumil Švec
Václav Dobes

81

JÁDRO PUDLA

Nevím, myslí-li dr. Hromas a jeho kolegové z České speleologické společnosti při svých „astupích do historie“ na legendy. Na rozdání ženy, na zítelé poklady či tajné obětní svatyně. A to nemluvíme o podzemních prostorách vyhloubených ve skále k účelům, o němž nejlépe hovoří jejich názvy: vinný sklep, ... první sklep apod.

největší a nece přeje *

81

BRZJL

výbor. Celý složitý proces příprav je podrobněji shrnut v 1. čísle Stalagmitu (předchůdce Spelea) z roku 1979.

„Jdete nepochopitelně proti proudu,“ pravila soudružka Šliperská na Ministerstvu vnitra, když jsme si 14. dubna 1977 konečně přišli pro posvěcené stanovy, a ukázala na velikou trezorovou skříň. „Tady totiž skončily všechny spolky, zejména ty založené v roce 1968!“ Ač zde připojená fotografie V. Hyhlíka vypadá jako oslava narozenin soudruha ředitele civilně-právního úseku Ministerstvu vnitra, je to ve skutečnosti připitek na zdraví právě těžce narozených a „stranou a vládou“ požehnaných prvních stanov České speleologické společnosti. Odleva je na ní Jan Příbyl, Vladimír Panoš a výše zmíněný soudruh, jehož jméno už dávno zavál čas.

Přes rok trvala příprava a schvalování dalších dokumentů pro ustavující konferenci, dokonce došlo i k odkladu již schváleného termínu a další nejistotě, až se konečně 12. prosince 1978 v památném Valdštejnském paláci ustavující konference České speleologické společnosti sešla. S téměř jedním tisícem členů toto nové „dobrovolné zájmové sdružení speleologů, zájemců o výzkum, průzkum a ochranu krasu, jeskyní a historického podzemí“ založily a jejími základními organizačními složkami se staly tyto jeskyňářské organizace, skupiny a kluby:

Delfin club, skupina jeskynního potápění Brno,
Krasová sekce TIS, 5. základní skupina Praha,
Krasová sekce TIS, 6. základní skupina Plzeň,
Krasová sekce TIS, 48. základní skupina Plzeň,
Krasová sekce TIS, 8. základní skupina Bozkov,
Krasová sekce TIS, 31. základní skupina Liberec,
Sekce krasové turistiky oddílu turistiky TJ Slavia VŠCHT Pardubice,
Speleologická potápěčská skupina při 16. ZS Svazarmu Olomouc,
Speleologická skupina CERBERUS Veselice v Moravském krasu,
Speleologická skupina Jihomoravský kras Mikulov,
Speleologická skupina Kralický Sněžník Oskava okres Šumperk,
Speleologická skupina MACARÁT při FV SSM VŠSE Plzeň,
Speleologická skupina TOPAS Brno,
Speleologický klub Brno,
Speleologický klub ORCUS při ZO SSM Bohumín,
Speleologický klub při Sdruženém klubu pracujících k.p. Elitex Boskovice,
Speleologický klub Svazarmu ZO 4002/241 Praha,
Speleologický kroužek ZK ROH První brněnské strojírny Brno,
Speleologický kroužek ZK ROH ČKD Blansko,
Speleologický kroužek ZK ROH Metra Blansko,
Speleologický kroužek ZK ROH ADAST Adamov,

Speleologický kroužek při OV SSM Blansko,
Speleologický kroužek při ZO SSM Rájec-Jestřebí,
Speleologický kroužek při Moravském muzeu Brno,
Speleologický kroužek Podhoráckého muzea Tišnov,
Španělská amatérská speleologická skupina Olomouc.
(Seznam je bez záruky, do roka se z nich ustavilo 32 základních organizací ČSS).

Zástupci těchto skupin na konferenci formálně schválili „vyššími již schválené“ stanovy a zvolili ústřední výbor ve složení Vladimír Panoš předseda, Jaromír Demek a Václav Král místopředsedové, Jaroslav Hromas jednatel, Stanislav Mayer hospodář, Pavel Nosek pokladník, Josef Slačík, Rudolf Nejezchleb, Vojen Ložek, František Skřivánek a Josef Beneš členové výboru, Václav Hlaváček, Jaroslav Vrátný a Dušan Hypr náhradníci. Předsedou revizní komise se stal Josef Šebela a jejími členy Zdeněk Březina a Bohumil Kučera.

Všichni delegáti tehdy věděli, že před nimi už ústřední výbor „zvolili povolnější“. Taková to tehdy byla doba. I přesto však otevřela amatérským jeskyňářům nové, v mnohém až netušené, možnosti. Už mohli jeskyňářit svobodněji, protože „s podporou státu“, už mohli dokonce vyjždět na expedice do zahraničí, což bylo něco jako zázrak... a dál už to znáte.

Vzpomínka na 12. prosinec 1978

David Havlíček, čestný člen ČSS

Dovolte mi podělit se s Vámi o spíše osobní vzpomínku na 12. prosinec 1978, tedy na den, kdy byla Česká speleologická společnost založena. Byl jsem tehdy vědeckým aspirantem na katedře anorganické chemie Přírodovědecké fakulty UK a v zimním semestru 1978/1979 jsem vedl „cvičení z laboratorní techniky“ na zmíněné katedře. Bylo mi tehdy 25 let a v září jsem se vrátil z vojny, během které mne opustila dívka, se kterou jsem celá studia chodil. Ten podzim jsem se věnoval tedy plně jeskyním ve Speleologickém klubu Praha pod vedením Vládi Vojíře. No a na fakultě jsem hlavně koukal po studentkách. Zejména ve výše zmíněném praktiku jsem k tomu měl ideální podmínky. Jednu, která se mi tehdy moc líbila, jsem pozval do kina. Opatřil jsem lístky na Zeffirelliho Romea

a Julii do filmového klubu v Klimentské ulici a začal se na rande připravovat. Byl jsem romantik, a tak jsem si připravil plán, jak zaručeně Kateřinku (tak se ta dívka jmenovala) dostanu. Věděl jsem o staré knize v mámině knihovně s názvem „The Works of Shakespeare“, ve které byly scénáře ke všem Shakespeareovým divadelním hrám. Zmíněný film jsem už tehdy znal a líbí se mi dodnes. V knize jsem si vybral scénu z maškarního plesu, kde se Romeo s Julií poprvé setká a pokusil jsem se naučit dialog, který spolu ti dva vedou, když se lehce dotýkají a nakonec se políbí. Bylo to pro mne dost těžké. Ta kniha byla víc než sto let stará a angličtina, ve které byl ten dialog veden, byla pro mne téměř nesrozumitelná. Nechal jsem si jej přeložit od rodilé mluvčí (manželky mého staršího kolegy) do češtiny, abych mu vůbec porozuměl, a počal se jej učit s jasným cílem: políbit Kateřinku. Po filmu jsem ji totiž chtěl doprovodit domů a cestou přes Letenské sady jí recitovat ten dialog – pochopitelně v angličtině, tak jak byl napsán v té staré knize. Romeo se v té scéně dotýká ruky Julie, za což se začne omlouvat. Julii to však zjevně nevádí a tak Romeo nakonec praví: „My lips, two blushing pilgrims, ready stand to smooth that rough touch with a tender kiss,“ a nakonec ji políbí. A stejně tak jsem to chtěl udělat já.

Ten film hráli 12. prosince večer. Jenže to byl zrovna ustavující sjezd České speleologické společnosti, jehož jsem byl za Speleologický klub Praha delegátem. Celý den jsem tedy trávil ve Valdštejnském paláci na ministerstvu kultury. Sice jsem se těšil na večer, kdy jsem chtěl zrealizovat svůj plán, na sjezdu jsem se ale sešel se spoustou kamarádů jeskyňářů, se kterými mi bylo dobře. Když bylo projednáno vše, co projednáno být mělo, odebrali jsme se na raut placený ministerstvem kultury, který byl přirozeným vyvrcholením toho dne. Jenže já jsem se tam sotva otočil, protože jsem běžel na rande s Kateřinkou. Sešli jsme se před filmovým klubem a Kateřinka mi hned úvodem sdělila, že se mnou do kina nepůjde, protože se musí učit fyziku. Můj plán se zhroutil a navíc jsem přišel o raut ve Valdštejnském paláci. Kateřinka se ode mne sice nechala doprovodit domů, nikoliv však přes Letenské sady, ale tramvají. A když jsem se s ní loučil před domem, rozhodl jsem se, že se přece jen pokusím zúročit všechno to úsilí, které jsem svému plánu věnoval a začal jsem Kateřince archaickou angličtinou recitovat zmíněný dialog. Moc anglicky neuměla a ten dialog si nemohla pamatovat, protože jsme na tom filmu vůbec nebyli. Koukala na mě jako na debila a šla se učit fyziku.

Kateřinku jsem sice nakonec dostal, chodili jsme spolu ale necelé dva roky. Speleologie ale zcela zásadním a jednoznačně pozitivním způsobem ovlivnila celý můj život, a i když to tak nevypadá, ovlivňuje ho dodnes. Žiji krásný život díky aktivitám, na jejichž počátku byly jeskyně.

50. výročí objevu Amatérské jeskyně

Čím více se v čase vzdalujeme od určité události, tím více se nám jeví mlhavá a zkreslená. Aniž si to mnozí uvědomujeme, je nutné popsat dobře současnost. Pokud se nám to nedaří, tak alespoň zapsat vzpomínky pamětníků, aby se na nás mohli naši následovníci odvolávat. Každé výročí objevu Amatérské jeskyně přináší řadu textů a vyjádření lidí, kteří nemají s jeskyňářstvím mnoho společného, případně znají tuto událost jen jako historii. A historie, jak známo, je něco, sepsané někým, kdo při tom nebyl. Proto jsem požádal pamětníky o popsaní této události. Současně si dovoluji vyslovit přání, aby pamětníci popsali i události kolem povodně a tragédie v Amatérské jeskyni r. 1970.

Jan Kelf Flek

Objev Amatérské jeskyně podle vzpomínek pamětníků

Jako den objevu Amatérské jeskyně je uváděn 18. leden 1969, a tak máme padesáté výročí, to je půl století. Hodně se za tu dobu kolem Amatérky mluvilo, psalo, dohadovalo, něco přesně dle skutečností, něco vzniklé z přirozené báje hlavosti člověka, něco poplatné době publikování a selektivní paměti autorů.

Dáváme si za úkol pouze zaznamenat vzpomínky přímých účastníků. Ani to není jednoduché, mezi žijícími už jsou jen Jan Vít, Vladimír Pípal (Fery), Vladimír Zúbek (Rum) a Miluše Klíčnicková – Zůbková (Glufa). Je to ale široké téma a zaslouží si pár informací navíc.

Objevu Amatérky předcházelo několik úspěchů objevitelské skupiny – SSPV – Plániváků. Není možné zde vyjmenovat všechny, ale byli uvedeni v Almanachu SSPV k 50. výročí skupiny. Velmi významné byly ty objevy, které se vázaly na Bílou vodu, jednu ze zdrojnic Punkvy ... Jeskyně 13C a Piková dáma. Na Simonův vrch do Cigánského závrtu se dostali po dohodě se skupinou NR, vedenou Františkem Kalou, která již prakticky nestačila na výkopové a zajišťovací

práce v šachtě a později ji opustila úplně s nadějí, že blíž Macoše budou objevy nadějnější.

Po převzetí pracoviště musela být předělána výdřeva a pokračovalo se v těžbě. A tady už budu volně citovat z pamětí Jana Vít, který se jako Plánivák podílel (kromě jiného) na všech uvedených objevech a pracích, které jim předcházely.

Jan Vít:

„10. 2. 1968 v Katru (hospoda v Ostrově) byla uzavřena dohoda o spolupráci Plániváků a skupiny NR (Náhorní rovina). Po opravě výdřevy a v hloubce asi 10 m skupina NR pracoviště opustila a přesunula se blíž Macoše. Byl instalován motorový vrátek a na těžbě se podílelo několik jeskyňářů, členů i nečlenů, někdy i jen náhodné návštěvy. V hloubce asi 25 m jsem na špici (čelbě) postřehl jílové sedimenty, které nás přivedly do pukliny, která po odtěžení asi 10 m ústila do Kruhového domu – to bylo 30. 11. 1968. Byla to první objevená prostora. V jejím nejnižším bodě jsme začali hloubit šikmo vedoucí šachtici, která dne 12. 1. 1969, v hloubce asi 10 m, ukázala škvíru, kterou jsme se dostali do prostory s vysokým stropem. Ta končila svislým, asi desetimetrovým stupněm. Byli jsme tři – Milan Šlechta, Josef Sevránek (Julek) a já – Jan Vít. Cestou domů jsme to ještě řekli Broňovi Fitzovi, ale nevěřil nám. Byla neděle večer a my jsme se dohodli, že dál půjdeme až za týden. Čekalo se nám celkem lehce, protože jsme nemohli tušit, co nás čeká.

18. 1. 1969 (v sobotu) jsme šli do Simoňáku v sestavě Broňa Fitz, Milan Šlechta, Miluše Klíčnicková, Josef Sevránek, Honza Kovář (Trpaslík) a Jan Vít. Prošli jsme prostory, objevené minulý týden a po sestupu po lankovém žebří jsme stanuli v ohromné prostora, krásně zdobené krápníky. Podlaha této prostory byla pokryta bílým sintrem. Došli jsme do středu domu a nevěděli jsme, kam se máme dívat dřív. Vyfotili jsme se u velkého stalagmitu a začali sestupovat po šikmém svahu, kde jsme uslyšeli tekoucí vodu. Nikdo už nebyl na pochybách, že tekoucí voda je Bílá voda, která se ztrácí do podzemí v Rasovně. Splnil se nám sen několika generací jeskyňářů, dosáhnout na tuto vodu pod Ostrovskou planinou. Objímali jsme se a radovali... byl to pro nás nejslavnější den a možná i všech amatérských jeskyňářů v Moravském krasu. O dvě hodiny později sestoupili do jeskyně ještě Vladimír Pípal a Vladimír Zůbek. Nevím, jestli jsem tento velký objev uměl zaslouženě popsat.“

Vladimír Pípal (Fery) vzpomíná společně se Zůbkovými:

„Jak jsem prožil s kamarádem Rumem a Glufou objevení Amatérské jeskyně.“

„18. 1. 1969 Brno hl. nádraží 14.30 hod. Kupujeme lístky na vlak a pivo ve voskáci na oslavu očekávaných nových objevů na Simoňáku. V Blansku jsme se rozhodli, že na objevy je ještě čas a dáme pivo v Macoše (hotel Macocha, Blansko).

Foto 1 Vstup do prvních prostor, situace po objevu

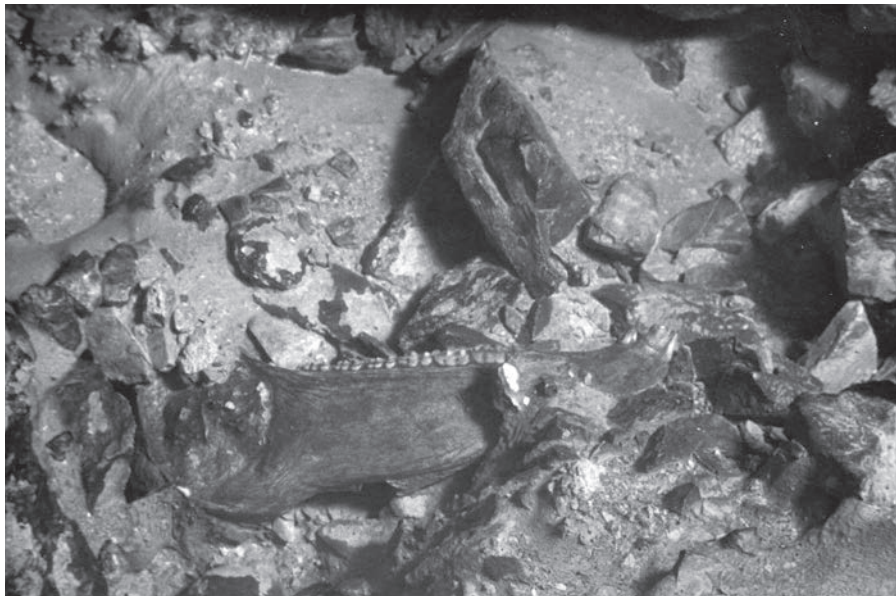

Foto 2 Kruhový dóm, situace po objevu, na místě, kde leží kost byla kopána druhá šachta

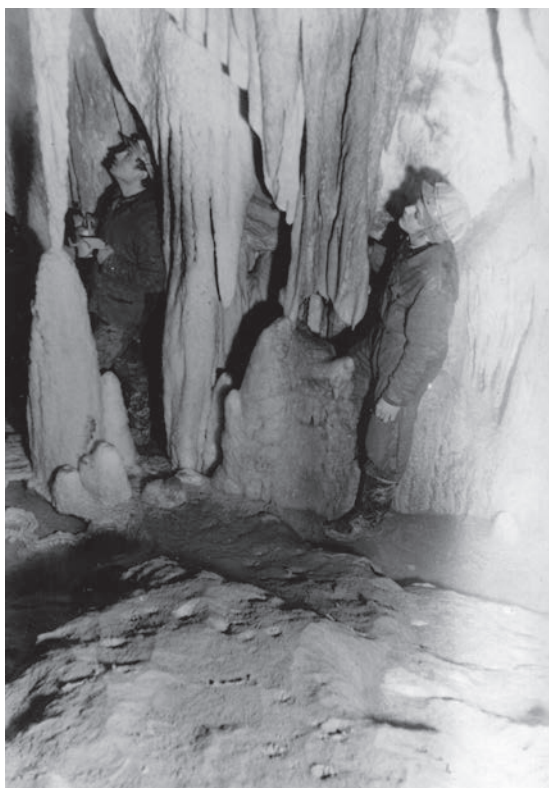

Foto 3 Dóm objevitelů

Nazlobená Gluša odjíždí na srub bez nás. My se do- stavujeme na základnu od sedmého autobusu. Školní kamna studená, holínky pod stříškou včetně overalu oji- něné – zmrzlé. Nicméně se oblékáme a s čerstvě naplně- nými karbidkami upalujeme ve vichřici a mrazu podél už zapadající stopy, kterou zde zanechali naši předchůdci, na Simoňák. Letíme vstupní šachtou a v posledním dómku nás už čeká zavěšený drátěný žebř. Slézáme svislý stupeň a ocitáme se v rozsáh- lém dómu, kterému vévodí bělostná kupa krápníkové hmoty, později nazvaná Be- ránek.

V úžasu a plni adrena- linu běháme z jednoho konce prostory na druhý, v oče- kávání nějaké odbočky, ale nic nenalzáme. Dole, jako dobré vodítko, je slyšet vodu.

Slézáme k toku a voláme a hledáme zbytek objevitelů, kteří zde musí někde být. Rozhodnutí jít po toku potoka nás přivedlo k jezírku, ale na jeho druhou stranu jsme nemohli dosvítit, takže vpravo, kde se potok po několika metrech ztrácel ve štěrčích. Proplazili jsme se pod nízkými stropy do vzdálenosti 150–200 m ve velmi široké, nepřehledné chodbě až do míst, kde bychom museli rozhrnovat kamenné valy.

Podepsali jsme se karbidkou na strop a vycouvali jsme zpět do spodní části vstupního dómu. Při hovoru a volání bez odezvy jsme se rozhodli pro postup proti toku potoka. Na začátku to šlo bez velkého namočení, poté z toho bylo namočení po pás a následně už to bylo jedno. Po delším brodění jsme se dostali do míst, kde voda vytékala zpod stropů v sifonu směrem k 13. C jeskyni.

Museli jsme otočit zpět, po cestě jsme prozkoumali odbočku s aktivním tokem a příkrými blátivými svahy. Tyto jsme bohužel nemohli ve všech nadějných mís- tech zdolat díky mokřým overalům a gumákům plným vody. To se nám podařilo

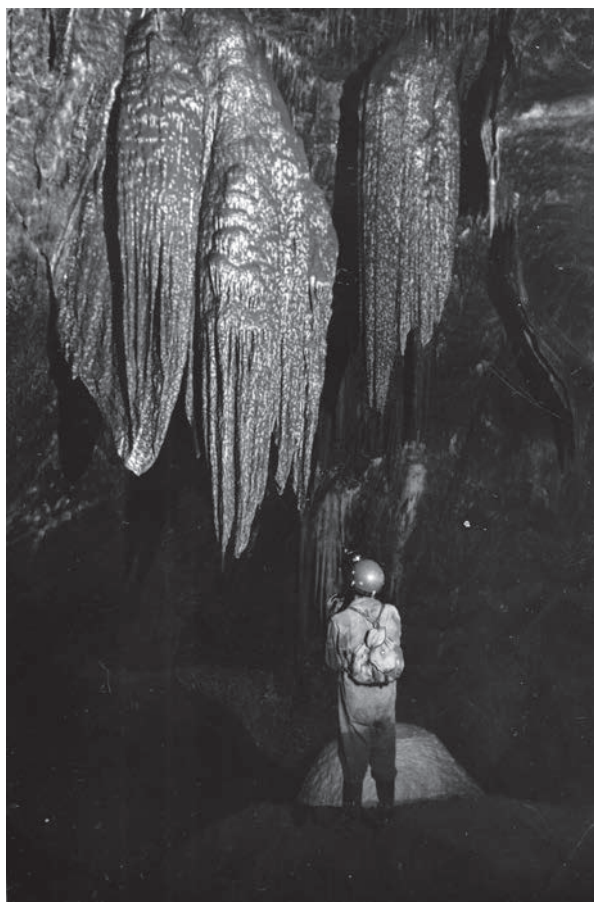
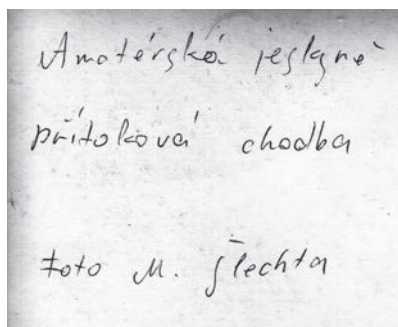
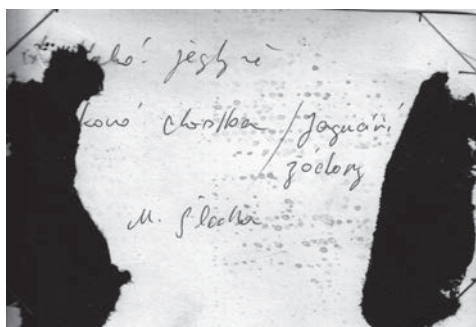

Foto 4 Přítoková chodba – Jaguáří záclony

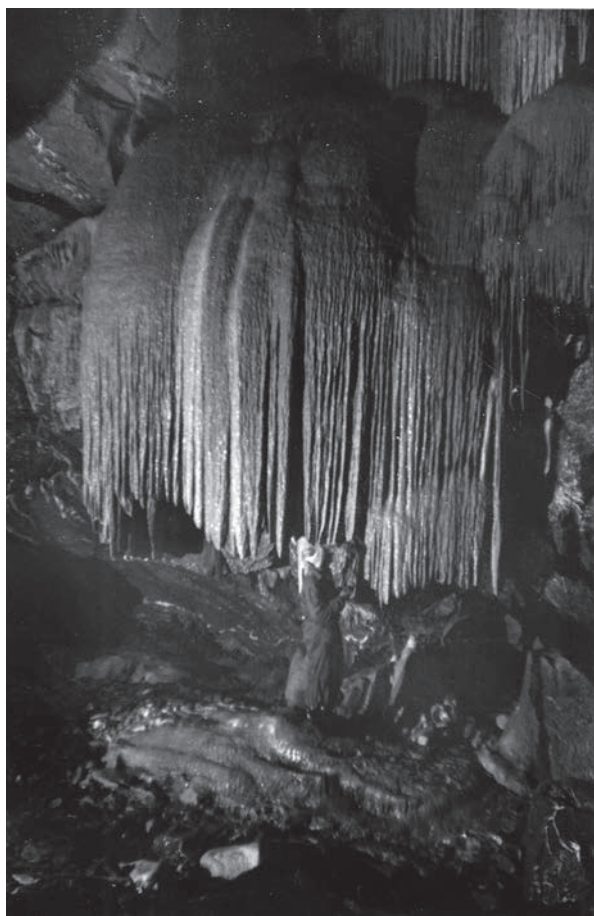

Foto 5 Povodňová chodba

za týden, za pomoci horolezeckých stoupacích želez a cepínů. Dosáhli jsme konce této chodby, kde přítok končil v neprůlezných skalních kulisách, ale tok vody nebyl přerušen. Po probrodění se zpět pod Beránka a rozjímání o dalším postupu se z oblasti odtoku vody ozvaly hlasy. Šli jsme jim vstříc a zjistili jsme, že za jezerem, které jsme nemohli předtím přesvitět, se skrývá chodba – později byla nazvána Povodňová – a v této mohutné a rozsáhlé chodbě se po celou dobu skrývali naši kamarádi, kteří zde fotili a zkoumali tuto prostory. Po sdělení zážitků a poznatků jsme se v doprovodu kamarádů ještě vypravili do této prostory až ke konečnému sifonu. Poté návrat k Beránkovi, ještě další rozpravy, následoval výstup do větrné a opravdu mrazivé noci a odchod na srub. Na základně pokračovaly rozpravy

Foto 6 Jiří Šlechta

Foto 7 Marko Zahradníček

Foto 8 Milan Šlechta

a plány na další pokračování výzkumů této nově objevené jeskyně až do brzkých ranních hodin.

Přítomni byli 18. 1. 1969: Milan Šlechta, Jan Vít, Broňa Fitz, Josef Sevránek, Jan Kovář, Miluše Klíčnickova, Vladimír Zůbek, Vladimír Pípal.

Poděkování za tento zážitek patří i všem, kteří se podíleli na otvírce a objevování a nebyli přítomni v tento den – byli to František Materna, Jaroslav Michálek, Miloš Beníšek, Ludmila Buchtová, Pavel Glozar, ing. Marko Zahradníček, Aleš Zálešák, Petr Slaviček, Jan Harwoth (Satanáš) a náhodní příchozí.“

K 50 letům od objevu sepsal jako vzpomínku na tehdejší události Fery.

A dál se dá vzpomínat, jak dlouho se procházelo Dómem objevitelů v ponožkách s holínkami v ruce, jaké emoce objev vyvolal a na mnoho dalšího. To byl objev Amatérské jeskyně, která si svůj název nese dodnes a vše ostatní, co k ní přibýlo po dalších objevech, je nazýváno jejími větvemi.

Jediná změna byla po objevu 9. 8. 1969, kdy po překonání sifonu v Povodňové chodbě byly objeveny další velkolepé prostory. Amatérská jeskyně je nazývána Stará a Nová, které dělí sifon.

To už je jiná historie.

Se souhlasem objevitelů zapsala Ludmila Buchtová Vítová

Fotodokumentace Milan Šlechta

80. výročí objevu Javoříčských jeskyní

Javoříčský kras – co víme a co předpokládáme

Článek je věnován 80. výročí objevu Javoříčských jeskyní.

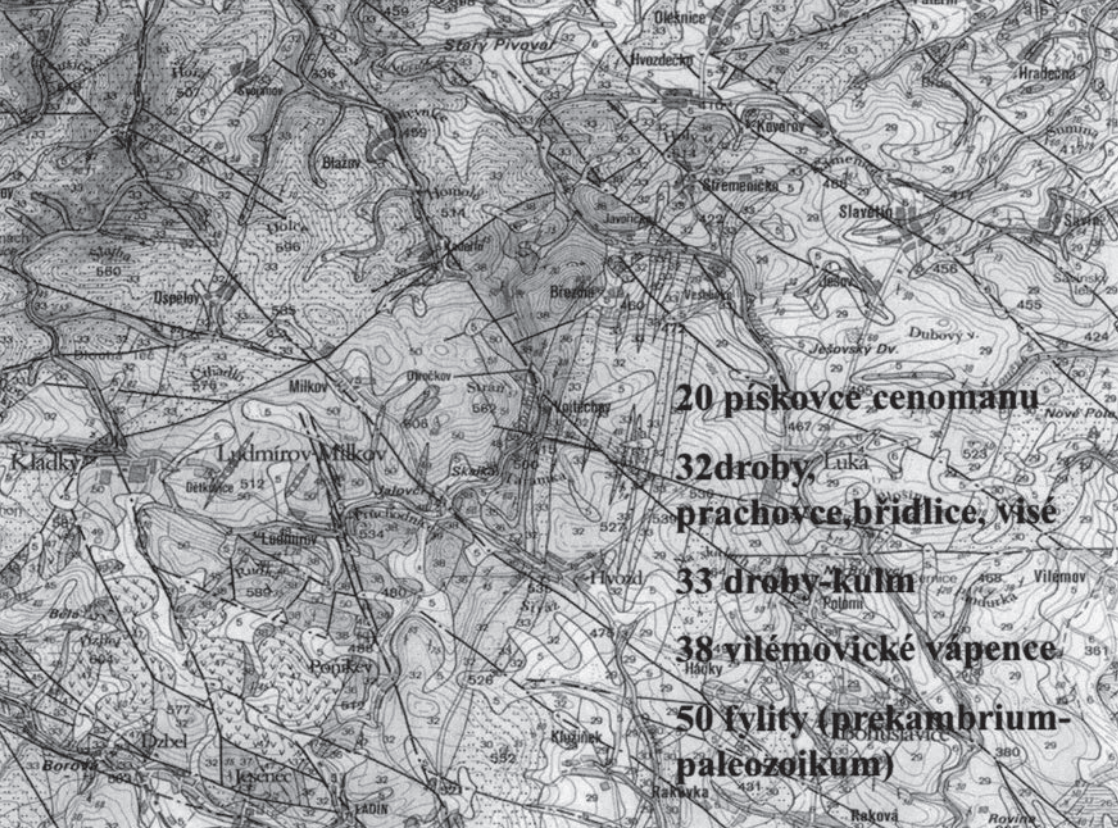
Rudolf Musil

Javoříčský kras se silně odlišuje od ostatních krasových oblastí naší republiky. Tvoří jej na povrchu větší počet různě velkých, vzájemně izolovaných vápencových ker směřujících generelně od JZ na SV a rozčleněných příčnými dislokacemi směru SZ–JV. Podle Panoše (1961) jde však pouze jen o jakási „okna“ v plášti sedimentů spodního karbonu („kulmu“), pod kterými se nachází souvislá poloha vápenců. Nejde tedy jen o malé izolované výskyty, jak by se mohlo soudit z geologické mapy.

Vápencových ker je tomto území více: Vojtěchov, Kadeřín, Střemeníčko (Holý vrch), Kovářov, Hvozdečko a celá řada dalších. Severovýchodně ležící vápencové kry Střemeníčka a kopce Rachava (dvě jeskynní patra, Moravec 1986, 466 m n. m.) byly zpracovány Bosákem (2006). Závěry mají přitom obecnější platnost než pouze pro studované území.

Nejstarší fáze zkrasování vápenců měla na základě geomorfologické analýzy celého krasového území proběhnout již v paleogénu. Druhá fáze proběhla pravděpodobně ve spodním miocénu a třetí na hranici pliocénu a kvartéru (Panoš 1990). Přímé důkazy však chybí.

Podstatnou část své aktivity věnoval této oblasti Panoš (1952–1962). Na jeho názory navázal později Bosák (2006). Nemůžeme zapomenout ani na práce Loučkové-Michovské, která se věnovala jak detailnímu popisu Javoříčských jeskyní (1963), tak i povrchovým krasovým jevům (1964). Geologickou stavbou, geomorfologií území a jeho hydrogeologií se zabývalo více autorů, uvádím aspoň některé (Bábek 1997, 2006; Chlupáč a Svoboda 1963; Pučálka et al.

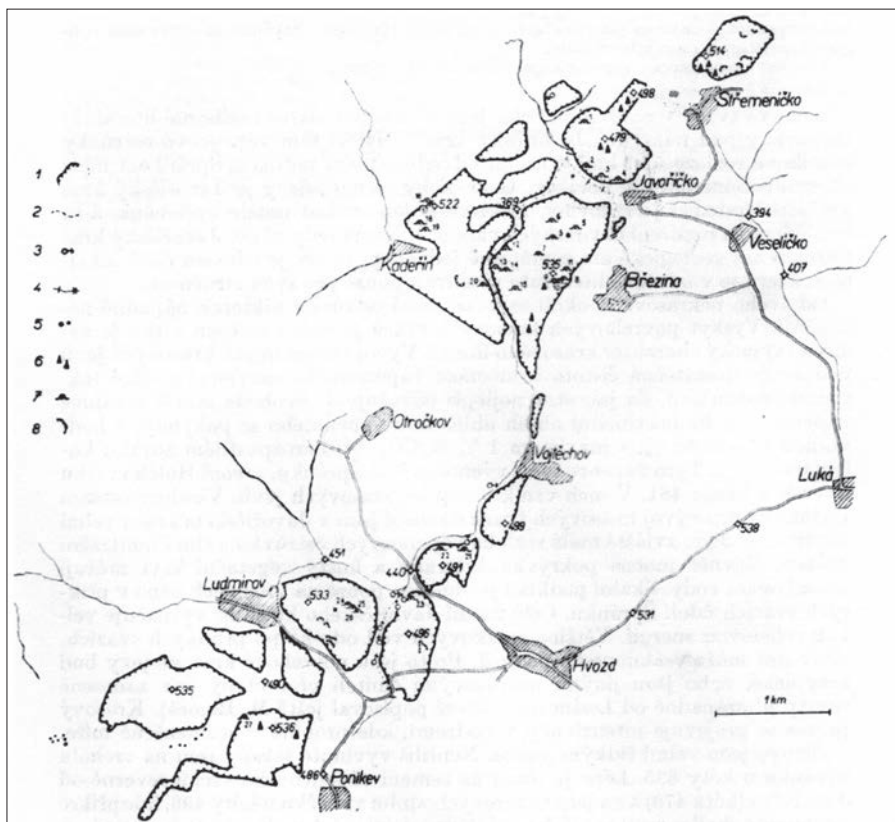

Obr. 1 Výsek geologické mapy ukazující izolované vápencové kry Javoříčského krasu a okolní horniny (Česká geologická služba, internet).

2001), speleologii pak větší počet autorů. Speleologická pozornost byla věnována především plošně větší oblasti Javoříčského krasu, kde se nachází jeskynní systém Javoříčských jeskyní a v poslední době i proti ní ležícímu kopci Paní hoře s četnými propastovitými ponory (Musil a kol. 2005; Ábelová 2005; Čatloš a Fejdi 2005; Ivanov 2005; Kadlec a kol. 2005; Lisá 2005; Musil 2005a, b; Nývltová Fišáková 2005; Sabol 2005; Štelcl a Zimák 2005; Wagner 2005; Zeman 2005; Lundberg et al. 2013). Poslední publikace pak shrnula všechny informace jak publikované, tak i zachované v písemných zprávách o krasových výzkumech podzemních a povrchových, a to především z pionýrských dob prvních výzkumů (Kostroň 2017).

Javoříčské jeskyně

Javoříčský jeskynní systém je v Javoříčském krasu nejrozsáhlejší. Má dvě známá jeskynní patra, úroveň horního je ve výšce 462–442 m n. m., spodního 432–415 m n. m, to je podle Kostroň (2017) 70–80 m nad potokem Špraněk.

Obr. 2 Javoříčský kras a dislokace vápenců na jeho povrchu.

Legenda: 1 hranice vápenců, 2 větší část roku suché údolí, 3 vyvěračky, 4 ponory, 5 závrtý, 6 vápencové skalky a škrapy, 7 jeskyně, 8 lomy
(převzato z Panoše 1964).

Celková orientace chodeb je zhruba J–S. Největší krasové prostory má horní patro se dvěma velkými dómy, spodní je podstatně menší. Teoreticky se předpokládá, nejen pro tuto jeskyni, ale pro celou oblast, další patro s úrovní kolem 400 m (Loučková-Michovská 1963).

Původní názor, vycházející logicky z blízkého toku Špraňku, byl, že jeskynní chodby vznikly podzemním tokem Špraňku a případně i Březinského potoka (Panoš 1952a; Loučková-Michovská 1963). Březinský potok bych hned vnechal, tato úvaha nemá nejmenší důkaz, je čistě spekulativní. Pokud se týče Špraňku, není se tomu co divit, bylo to nejjednodušší vysvětlení, které připadalo v úvahu a byla tu i analogie z jiných krasových oblastí.

Důkazem existence vodního toku v jeskyni byla především morfologie chodeb, které vykazují charakteristické tvary freatických kolen se šikmými a slepě

Obr. 3 Mělké údolí Březinského potoka, v pozadí kopec Paní hora s údolím Javoříčky. V něm se nachází ponor jeskyně Za hájovnou a celá řada dalších vertikálních ponorů. (Foto R. Musil)

končícími spojkami, stropní koryta, obří hrnce a stěny chodeb modelované vodou. Nikdo se však, pokud je mně známo, nezabýval morfologií chodeb vytvořených vodami z komínů. Dále se tato úvaha opírala i o relikty šterků.

Možných propadání do tohoto prostoru bývá uváděno v různých výškách více: Svěcená díra (471 m n. m.; Kostroň 2017) někde v jeskyni Míru, kam měly přitékat vody z Březinské a Vojtěchovské chodby, dále Zátvořice (452 m n. m.), ta je považována někdy pouze za řícený závrť (Panoš 1952b; Loučková-Michovská 1963), někdy za výtok podzemních vod (Loučková-Michovská 1964; Kostroň 2017). Již různé výškové úrovně ukazují, že tyto úvahy jsou stále diskutabilní.

Blízko ležící Zkamenělý zámek (390 m n. m.), 20 m nad hladinou potoka (Kostroň 2017), považuje Loučková-Michovská (1964) za zbytek závěrové stěny Špraňku. Jeskyni ve Zkamenělém zámku považuje pak za neznámou část spodního patra Javoříčských jeskyní. Kostroň (2017) uvádí odtud „žlutici“, což jsou ovšem sprašové hlíny, podle něho naplavené vodou potoka. Podle mě se jedná o transport komínovými vodami. Podle Loučkové-Michovské (1964) se tam nacházejí i slidnaté písky, valouny křemene a spodnokarbonských jílovitých břidlic popisované i v Javoříčských jeskyních. Ty se však nacházejí i v okolních menších jeskyních v kadeřínské stráni. Těch je v dané oblasti ve výškách mezi 377 až 527 m n. m. poměrně mnoho. Loučková-Michovská (1964) jich uvádí celkem 26. Uvedené sedimenty jsou pak běžně známy i z mnoha venkovních odkryvů v údolí říčky Třebůvky.

Pokud se týče ponoru nebo ponorů do Javoříčských jeskyní, je tato otázka, podle mého mínění, dodnes diskutabilní. Pokud by horní patro vzniklo činností Špraňku, pak by se jeho venkovní tok nacházel v té době asi o 90 m výše než dnes. Do dnešní doby není v terénu známá akumulární terasa v této výšce. Dá se ovšem namítnout, že nemusela existovat nebo že od té doby došlo k jejímu odstranění. Vzhledem k výškovým poměrům by se jednalo u ponorů pravděpodobně o horizontální propadání, ne o ponor propastovitý. Teoreticky by mohl ještě připadat v úvahu ponor infiltrační, což vzhledem k velké erozi potoka vyžadující větší množství proudící vody nepřipadá zřejmě v úvahu.

U podzemního toku musíme počítat i s jeho výtokem, s vyvěračkou, pokud samozřejmě nepředpokládáme, že všechna voda se ztrácela do předpokládaného třetího jeskynního patra.

Hladina vyvěrajícího vodního toku je vždy vázána na odvodňovací síť. V určité výšce by proto měl existovat jeskynní portál, pytlovitě vývěrové údolí a pokračující krasové údolí. Ani pohled na mapu a ani skutečnost v terénu tomu však nenasvědčují. Pravdou ovšem je, že se jednalo o tak dávnou dobu, že něco takového by již nemuselo existovat. Teoreticky by jako báze pro výtok krasových vod přicházelo v úvahu dnešní údolí Javoříčky.

Další důkazy by mohly dát jeskynní sedimenty. Z autochtonních sedimentů jsou to suť a speleotémy. Suťový kužel v prvním jeskynním patře je z hlediska své velikosti, umístění a geneze krasovým unikátem. Nález neporušené tibie určené jako nosorožec je jistě správné. Co však není správné, je její druhová determinace jako nosorožec srstnatý (Panoš, 1952a, b). Podle holenní kosti není druhové určení možné. Tím pádem je časové zařazení vzniku tohoto suťového kužele vágní.

Z alochtonních sedimentů převládají jak v horním, tak i ve spodním patře žlutohnědé sprašové hlíny, které se tam dostaly z povrchu komíny. Do této skupiny patří bezesporu i někdy popisované červenohnědé hlinité sedimenty hlíny, často i s oblázky.

Relikty zachovaných šterků (křemen, kulmské břidlice, droby, fylity, oblázky), jak lze vyčíst z textu, nebyly stejné velikosti, valouny křemene byly až 10 cm velké. Často se nacházely i v hlinitých sedimentech rezavohnědé až červenohnědé barvy, které pocházejí z komínů. Pořádný profil šterky nebyl nikde obnažen, a proto také neznáme jejich mocnost, jednalo se vždy o relikty. Podle mého názoru nemusely vzniknout fluvialní cestou, jak bezpečně ukázaly naše výzkumy v jeskyni Za hájovnou. Tytéž valouny se i tam nacházely v hnědě zbarvených hlínách, které pocházely z komínů, tedy z povrchu, kde musely být velmi hojné. V žádném případě se nenacházely ve fluvialních sedimentech, ale vždy pouze v alochtonních hlínách (Musil 2005a). Je proto nejvýše pravděpodobné, že spolu s popisovanými slídnatými písky jsou totožné se slídnatými křemitými písky a křemennými šterky nacházejícími se v širokém údolí Třebůvky. Jejich stáří není známé, ale určitě jsou předkvartérní.

Můžeme pouze potvrdit, že tyto různě velké štěrký spolu s valouny různé provenience se nacházely na celém povrchu Paní hory a spolu s hlínami se dostaly komíny do jeskyně Za hájovnou. Podobně tomu zřejmě bylo i u Javoříčských jeskyní. Nakonec i tam se také našly v hlinitých sedimentech.

Jedná se tedy v Javoříčských jeskyních doopravdy o fluvialní sedimenty? Pokud ne, padá i hypotéza o vzniku jeskyně vodním tokem Špraňku.

Javoříčské jeskyně jsou ještě v jednom jedinečné. Ve všech rozsáhlých chodbách se v sedimentech nenacházejí kosti větších zvířat (mimo již zmíněný suťový kužel, kde se našla tibie nosorožce). V 60. letech minulého století jsem velmi podrobně studoval z hlediska možné přítomnosti osteologických nálezů celou jeskyni a mimo spodní čelisti vymřelého hraboše *Allophaiomys pliocaenicus* (1.8–1.4 mil. let), kterou jsem našel ve zvětralém podlahovém sintru, jsem již jiné nálezy v sedimentech neučinil. Nalezené kosti jsou z tohoto hlediska krasovým unikátem. Co to znamená. Závěr může být jen jediný a je velmi kuriózní. Chodby Javoříčských jeskyní, přes větší počet udávaných ponorů a vývěrů, nemohly být nikdy otevřené navenek, a to ani větší puklinou, poněvadž by se tam zvířata musela dostat.

Jedná se o zcela mimořádný jev, který není v krasových oblastech u tak rozsáhlého jeskynního systému běžný a zcela určitě souvisí s obecnou genezí této jeskyně (ne možná jejích menších částí). Tím vším je tato jeskyně jedinečná a vysvětlení jejího vzniku není podle mě stále ještě definitivní.

Důležitost jeskyně Za hájovnou

Na pravém svahu Javoříčského údolí v kopci Paní hora se nachází více ponorů. Jedním z nich je i jeskyně Za hájovnou. V poslední době tam probíhaly systematické výzkumy sedimentů, které přinesly celou řadu neočekávaných a důležitých výsledků (Musil a kol. 2005; Musil 2005a, b).

V naší republice se jedná o nejbohatší naleziště medvědů druhu *Ursus deningeri*. Dále neznáme u nás lokalitu, kde by sedimenty holštejnského interglaciálu obsahovaly tak velké množství pylových zrn, která zachycují relativně dlouhé období. Všechny sintrové polohy byly datovány U/Th metodou.

V jeskynních chodbách je nutné rozlišovat dva druhy sedimentů:

1. Komíny splavené zvětraliny, rezidua a eluvia s četnými oblázky křemene a jiných místních hornin (ve sprašových hlínách a v hlinitých sedimentech hnědé barvy). Podobné zvětraliny nacházíme v údolí Třebůvky, v Javoříčských jeskyních a v menších jeskyních v údolí potoka Špraňku. Všechny podlahové sintry byly datovány U/Th metodou, takže jednotlivé vrstvy sedimentů jsou časově zařazeny nejen na základě paleontologických nálezů, ale i v absolutním stáří.

2. Hlinité fluvialní sedimenty z doby, kdy byl ponor funkční. Jejich známá mocnost je kolem tří až čtyř metrů, báze však nebylo dosaženo. Paleomagne-

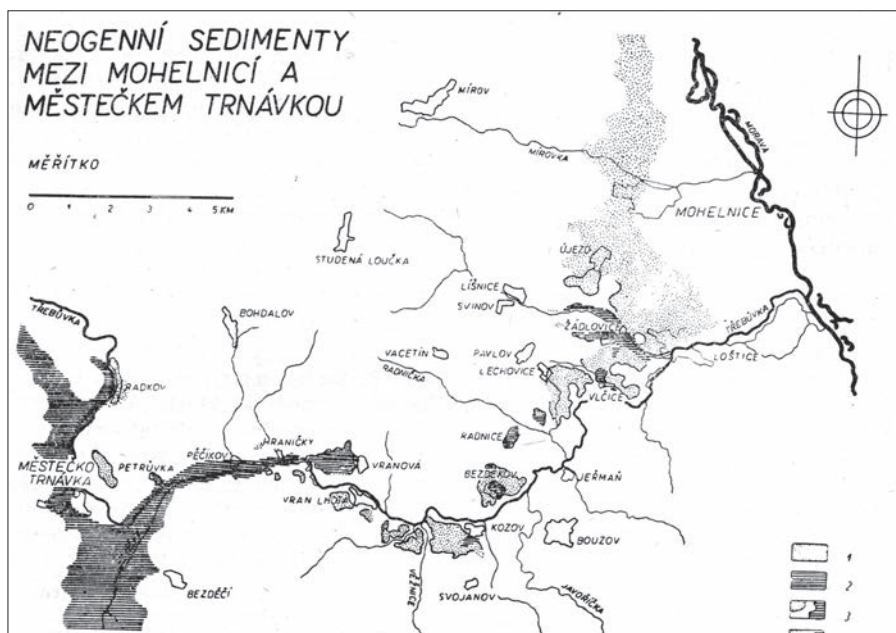
Obr. 4 Dnešní vchod do jeskyně Za hájovnou. Sedimenty vlevo a vpravo od vchodu jsou holocenního stáří. Jejich podloží není známo. (Foto R. Musil)

Obr. 5 Návštěva ředitele Správy jeskyní České republiky RNDr. Jaroslava Hromase, který se seznamuje s dosavadními výsledky průzkumu jeskyně. Charakteristika sedimentů jednotlivých vrstev a nálezy v nich jsou detailně zaznamenávány v pracovní knize. (Foto R. Musil)

Obr. 6 Umístění nálezu sedimentů langhu u Bouzova. Místo nálezu je označeno křížkem (převzato z Panoše a kol. 1998).

Obr. 7. Neogenní sedimenty v oblasti mezi Mohelnicí a Trnávku.
 Legenda: 1 paleontologicky sterilní sedimenty langhu (v Mohelnické kotlině možná pestrá série),
 2 slíny langhu s faunou, 3 zjištěný rozsah, 4 předpokládaný rozsah (převzato z Panoše 1962b).

tické datování nejvrchnější části ukázalo na hranici Brunhes/Matuyama, tj. na dobu před 781 000 lety (Kadlec a kol. 2005). To je zároveň doba, kdy končí funkce tohoto ponoru. Kdy začal být aktivní, není známé. Sedimenty pod touto časovou hranicí patří však bezesporu části chronu Matuyama (2.48–0.78 Ma).

Výška ponoru Za hájovnou je cca 20 m nad dnešní aluviální nivou. Vzniká otázka, co tvořilo dno tehdejšího údolí, po kterém tekla voda do ponoru.

Ze širší oblasti známe i sedimenty uložené v langhském (spodnobádenském) moři. Relikty langhu u Bouzova leží ve výšce ca 365 m, na dalším nalezišti u Luké ve 400 m. Publikace Panoše (1962b, 1963) potvrdila, že sedimenty langhu nepochází z Javoříčského údolí, kde bychom je spíše předpokládali. Jen bych dodal, že paleontologické nálezy z vápnitých jííl (téglu) inklinují spíše k hlubokomořskému prostředí.

Poněvadž tyto zvětraliny jsou hojné i v údolí Třebůvky, kde jsou *in situ*, jaksi logicky bych předpokládal jejich přítomnost i v údolí Javoříčky. To se však až do dnešní doby nepotvrdilo. Zatímco v údolí Třebůvky jsou běžné, v údolí Javoříčského potoka chybí. Přitom erozní síla vodního toku Třebůvky je mnohem větší než Javoříčky a mělo by tomu být spíše obráceně.

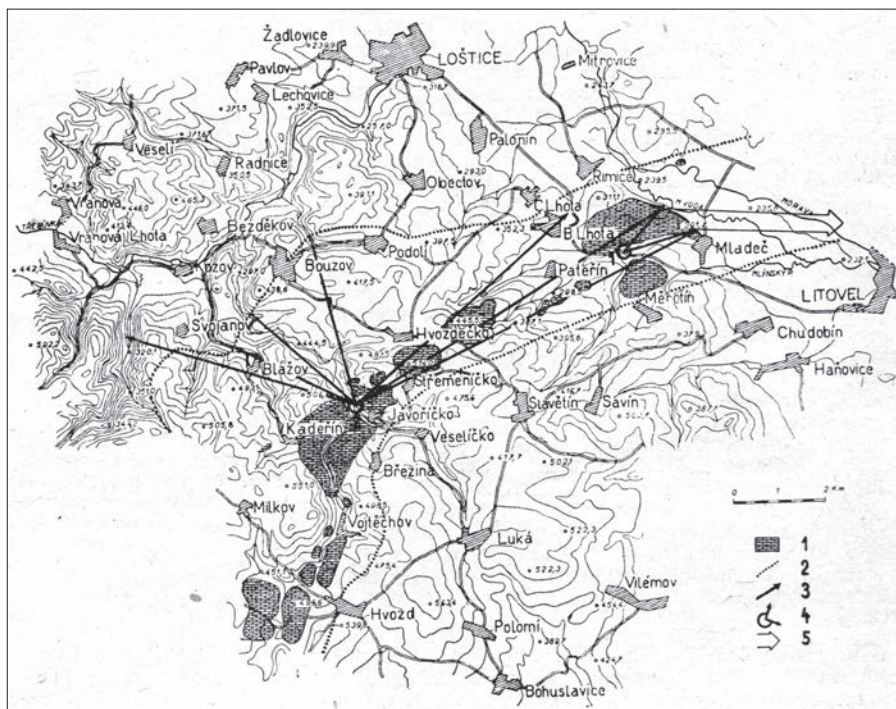
Co tedy bylo podloží potoka, který tekl do ponoru Za hájovnou? Sedimenty langhu to být nemohly, rovněž tak ani zvětraliny nacházené v údolí Třebůvky. To dokazuje palynologická analýza fluviálních sedimentů z jeskyně Za hájovnou (Doláková 2005), která by v nich jistě zjistila neogenní mikrofosilie. Sedimenty však byly zcela sterilní, byla v nich zjištěna pouze rozložená neurčitelná organická hmota. To vede pouze k jednomu závěru a to, že tehdejší údolní dno Javoříčky bylo v době funkce ponoru jeskyně Za hájovnou (naposled před cca 780 000 lety) tvořeno ještě vápencem a bylo do dnešní doby sníženo ca o 20 m.

Zdrojová oblast fluviálních sedimentů v jeskyni Za hájovnou

Špraňek pramení pod Liškovými skalkami v nadm. výšce 538 m. Z krasového žlebu u Ludmírova přijímá Ludmírovský potok a ve Vojtěchově Vojtěchovský potok, pramenící blízko kóty 532 m n. m.

A přicházíme ještě k dalšímu neočekávanému zjištění. Pro zjištění zdrojové oblasti fluviálních sedimentů jsou důležité analýzy minerálů. Asociace těžkých a lehkých minerálů z fluviálních sedimentů (Čatloš a Fejdi 2005) ukázala neočekávanou skutečnost. Nepocházejí ze zdrojové oblasti potoka Javoříčky, kde bychom je z hlediska dnešních poměrů očekávali, ale z dnešního svrchního povodí Špraňku.

Jednoznačně se tedy ukázalo, že jediná oblast, odkud mohou pocházet, je pouze horní tok Špraňku. Jeho povodí tvoří tyto hlavní horniny: dvouslídne fylity a fylonity s granátem, zelené břidlice, křemenné slepence, křemenné žíly, vápnité pískovce, v menší míře metabazity a jejich tufy, dále pak droby, břidlice, jemnozrnné prachovce a křemité pískovce se silicity (Otava a kol. 1997). Povodí

Obr. 8 Barvením zjištěné podzemní vodní toky.

Legenda: 1 – povrchové výskyty devonských vápenců, 2 – předpokládaný okraj zakrytých vápenců pod jiným horninovým pokryvem, 3 – směr pohybu podzemních krasových vod od ponorů k vývěřům, 4 – oblasti ponorů (1 – třesínské ponory Rachavky a Hrádečky, 2 – ponory Špraňku a Javoříčky), 5 – pravděpodobný směr pohybu podzemních krasových vod ve vápencovém podloží Hornomoravského úvalu (převzato z Panoše 1961).

Javoříčky má jednodušší asociaci hornin (droby, místy jemnozrnné, břidlice, prachovce). Obsahy těžkých minerálů se obě povodí výrazně liší (Čatloš a Fejdi 2005).

Znamená to, že Špraňek v době Brunhes /Matuyama a ještě před touto dobou tekł proti dnešnímu toku Javoříčky. Vody Špraňku a Javoříčky v době funkce ponoru Za hájovnou a jistě i ostatních ponorů ve svahu Paní hory, které se ve stráni nacházejí, netekly směrem na říčku Třebůvku, jak je tomu dnes, ale ztrácely se v ponorech Paní hory.

Jak na základě těchto poznatků vypadala vlastně tehdejší hydrografická síť? Prvním krokem pro její poznání bývá detailní znalost obou údolí, která připadají v úvahu. Pravděpodobně bychom nenalezli reliktů akumulacních fluvialních teras, ale mohly by tam být zachované morfostratigrafické úrovně. Těm bohužel zatím nikdo nevěnoval větší pozornost. Pro pochopení vývoje hydrografické sítě by však byly důležité.

Údolí potoka Třebůvky je jistě „předbadenské“, přičemž mnohé svědčí o existujících „postbadenských“ pohybech, jedná se o náhlé zdvihy (Panoš 1962a, b, 1964). Nemohly se projevit vertikální pohyby i v kritickém místě mezi soutokem Špraňku a Javoříčky a údolím Třebůvky? V každém případě musí být vznik části údolí mezi soutokem Špraňku a Javoříčky a údolím Třebůvky neuvěřitelně mladý, a to až po hranici Brunhes/Matuyama. Tomuto zjištění nebudou pravděpodobně mnozí věřit. Všechny dosavadní důkazy tomu však nasvědčují.

Sedimenty v ponoru Za hájovnou jsou jemné, hlinité, silně upomínající na sedimenty lakustrinní. Znamená to, že propasti ponoru Za hájovnou byly v té době zaplněné a voda se v nich pouze poznenáhlu ztrácela. Hlinitá akumulace svědčí o klidné vodě. Jedním vysvětlením by mohlo být, že v té době svah Paní hory tvořil uzavěrovou stěnu, před kterou se nacházelo krasové jezero, ze kterého jeho vody pomalu tekly do tehdejších ponorů.

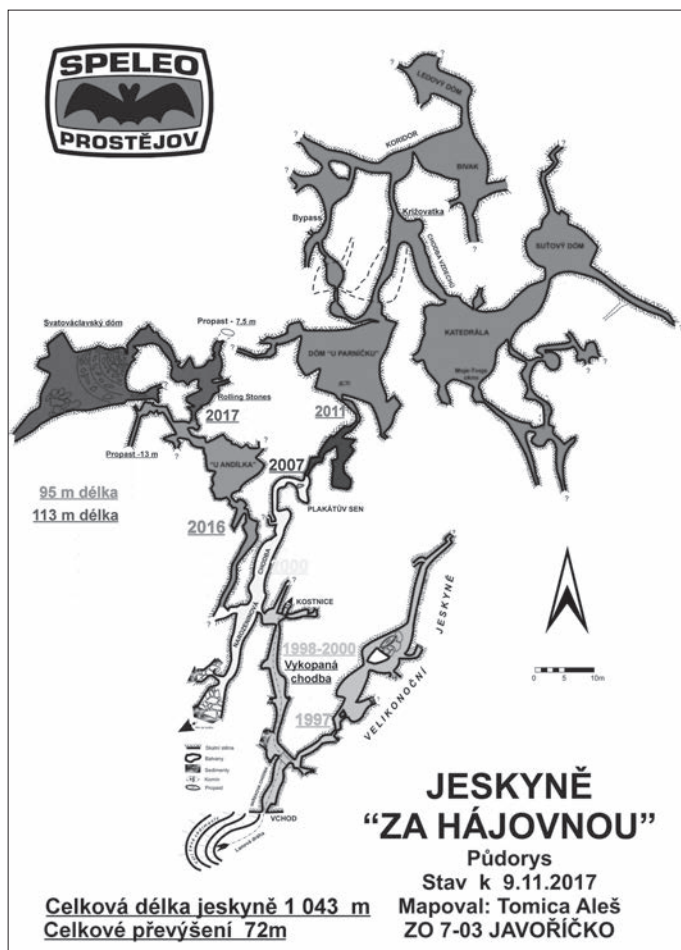
Závěr může být zatím na základě známých informací jediný. Javoříčské údolí muselo vzniknout až po regresi moře koncem langhu, není tedy „předbadenské“. Jeho jednotlivé části budou však různého stáří.

Jeskyně Za hájovnou – nové objevy

Ale to ještě není vše, co nám může jeskyně Za hájovnou poskytnout. Speleologický průzkum prostějovských jeskyňářů vedle ponorových chodeb objevil i další podzemní prostory. Ty jsou morfologicky zcela odlišné od ponorové části, jejich geneze byla naprosto jiná. Nacházejí se tam pouze vertikální komíny, které končí v různých velkých podzemních dutinách. A v nich jsou pouze sterilní žlutohnědé sprašové hlíny, které se tam dostaly z komínů. Tedy zcela jiná sedimentace než v ponorové části jeskyně Za hájovnou. Vznik proudící vodou z neznámého ponoru je zcela vyloučen.

Nepředpokládám ani, že by se našly chodby, které by z těchto podzemních prostorů ústily ven. Zřejmě se jedná o uzavřený, korozně vytvořený celek. Nalezený endokras vznikl pouze chemickou a mechanickou činností komínových vod a nikdy nebyl otevřen navenek. Jeho tvůrcem byla rozpustná činnost povrchové agresivní vody a následující koroze a možná i predispozice na průsečících puklin a zlomů a později možná i kavitace, tj. proces rozvolňování a řícení větších a menších vápencových bloků ze skalních stěn.

Pokud je mně známo, něco podobného známe z Francie, kde se nacházejí krasové fenomény typu aven. Jsou to vertikální pukliny vycházející ze závrtů, které ve své spodní části nekončí slepě, ale různě velkými horizontálními nebo slabě ukloněnými chodbami a většími krasovými dómy. Spojení ven neexistuje. To vše se vysvětluje rozpustnou činností srážkových vod a korozním prostředím. Domnívám se, že k něčemu podobnému došlo i v této části jeskyně.

Obr. 9 Ponorovými částmi jeskyně jsou úsek mezi letopočty 2007 a 2011 a Velikonoční jeskyňe (zdroj: Speleo Prostějov).

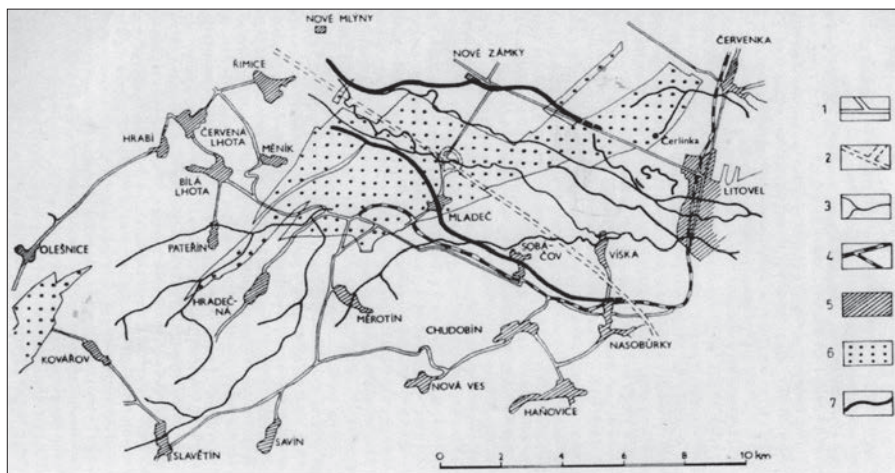
to, že velikost krasové oblasti je podstatně větší než vidíme na geologické mapě.

Celé krasové území odvodňují povrchově Špraněk, Javoříčka, Kovářovský potok, Hradečka a Rachavka. Území vlastního Javoříčského krasu je pak protékané potokem Špraněk a potokem Javoříčka. Ponory jsou propastovité. Ponor U smrku (362 m n. m.) se objevil zcela náhle po velkých deštích na jaře v roce 1956. To svědčí o stálé aktivní činnosti podzemních vod (Loučková-Michovská 1964), tedy o předpokládané existenci třetího jeskynního patra. Na základě několika koloračních experimentů Panoše (1960, 1961a, b) a dalšího ověření radioaktivními stopovači (Novák 1961) bezpečně víme, že vývěry ponorných vod

Podzemní odvodňování

Základní práci pro všechny hydrogeologické úvahy tohoto druhu bylo detailní zpracování Třesínské krasové zvodně provedené Panošem (1990). Od jeho doby se touto problematikou již nikdo tak intenzivně a podrobně nezabýval. Ukázal, že uvedené území představuje jedinečný přírodní komplex, který nemá nejen u nás, ale ani ve střední Evropě obdobu. Všechny moje další úvahy vycházejí proto z jeho hlavních názorů.

Základní myšlenkou bylo, že vápence, členěné na povrchu do jednotlivých izolovaných ker, jsou pod nimi souvislé. Znamená

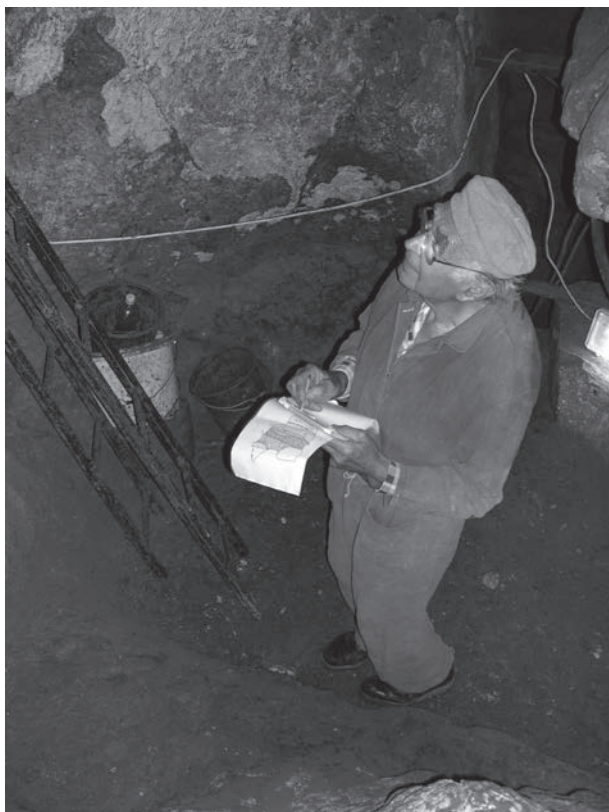

Obr. 10 Předpokládaný rozsah devonských vápenců v podloží jiných hornin (Třesín).
 Legenda: 1 silnice, 2 silnice I/35, 3 vodní toky, 4 železnice, 5 sídla, 6 vápence, 7 údolní niva Moravy (převzato z Panoše 1990).

je více – v povodí Třebůvky u ústí Blázovského potoka do Třebůvky v Kozově a v potoce Věžnici jv. od Kozova. Silně zředěný stopovač se našel i v Jezerní jeskyni Mladečských jeskyní. Hlavní směr odvodňování však směřuje zhruba od Špraňku na Střemeníčko, Rachavy a k Třesínu, tedy sv. směrem napříč Třesínem do údolí Moravy a vývěry vod se objevují v širokém okolí Litovle. Podzemní vody zvodnělého krasového systému se pohybují až k okraji krasového území, což v tomto případě je Pomoraví, vzdálené cca 12–13 km. Skutečností je, že na sv. Třesína, v údolí Moravy u Litovle se nacházejí Řimické vyvěračky (celkem čtyři). Jsou ve výšce 250 m a vzdálenost od potoka Javoříčky je ca 10 km. V Řimických vyvěračkách se detekční barvivo objevilo za 28 hodin. Některé vývěry neleží přitom ani ve vápenci. Jejich výtok se nachází na lokalitě Čerlinka (cca 8 km od Řimic) na levém břehu Moravy, asi 1 km z. od Litovle (výška ca 255 m). Další vývěry byly i v několika blízkých potocích.

Přesná cesta vod nejspodnějšího patra však není dodnes známá. K pohybu vod zřejmě dochází po puklinách a zlomových zónách v krasových chodbách zcela vyplněných vodou. Jedná se o freatické krasové vody, kdy chodba nebo chodby jsou zcela vyplněné vodou proudící pod tlakem, která je erozně vymílá.

Z publikace Bosáka (2006) vyplývá, že většina podzemních vod je vázána na zlomové linie směru SZ–JV nebo na porušená pásma kolem nich. Jedná se o hlubokou dálkovou cirkulaci vod. Koroš (2005) dokonce dokázal několik úrovní podzemního odvodňování a dále to, že podzemní vody netvoří souvislou hladinu. To potvrdil i ložiskový průzkum (Lang a kol. 1979). To by spíše svědčelo o vzájemně nesouvislých prostorách.

Obr. 11 Jeskyně
Za hájovnou, popis profilu
R. Musilem
(Foto M. Vaněk)

Přítomnost větších krasových dutin prokázaly vrty ve kře Střemeňníčko. Nejdůležitější však bude Panošovo zjištění, že se podzemní voda při koloračních experimentech pohybovala relativně rychle, postupová rychlost byla 10 až 20 m.s⁻¹. Byla tedy mnohem větší než rychlost puklinové vody, která má postupovou rychlost pouze 5 až 30 m za den.

Z toho bychom mohli usuzovat, že endokrasová vodní komunikace by měla většinou být jeskynního typu. Skutečností však je, že odtoková jes-

kynní soustava není zatím přístupná speleologickému zkoumání a nebyla zatím ani zastižena vrtnou sondáží.

Literatura:

- Ábelová M. (2005): Doprovodná fauna velkých cicavců medvedej jeskyne „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 171–184.
- Bábek O. (1997): Microfacies analysis of Devonian to Lower Carboniferous carbonates and its impact on the interpretation of internal architecture of the Konice-Mladeč Belt, Moravia, Czech Republic. – *Journal of the Czech Geological Society*, 42/1–2, 59–73.
- Bábek O., Tomek Č., Melichar R., Kalvoda J., Otava J. (2006): Structure of unmetamorphosed Variscan tectonic units of the southern Moravo-Silesian Bohemian Massif: a review. – *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie, Abhandlungen*, 239, 1: 37–75.

- Bosák P. (2006): Kras střímeničsko-rachavské skupiny ker konicko-mladečského devonu (Javoříčský kras): vyhodnocení vrtných prací. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 9: 7–39.
- Čatloš J., Fejdi P. (2005): Štúdium mimerálů z jaskynných sedimentů z jaskyně „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 59–68.
- Doláková N. (2005): Palynologická studia v jeskyni „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 83–88.
- Chlupáč I., Svoboda J. (1963): Geologické poměry Konicko-mladečského devonu na Dražanské vrchovině. – *Sborník Ústředního ústavu geologického*, 28: 347–386.
- Ivanov M. (2005): Obojživelníci a plazi z lokality „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 89–108.
- Kadlec J., Chadima M., Pruner P., Schnabl P. (2005): Paleomagnetické datování sedimentů v jeskyni „Za Hájovnou“ v Javoříčském krasu – předběžné výsledky. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 75–82.
- Koroš I. (2005): *Hvozdečko. Posouzení hydrogeologických aspektů otvírky a těžby ložiska vápenců*. – MS, Hydrogeologická společnost, s.r.o.: 1–24+příl. Praha.
- Kostrůň K. (2017): Kras severomoravský. Topografie a popis krasového území mezi Konicí a Litovlí. – *Acta speleologica*, 8: 6–103.
- Lang N. a kol. (1979): *Závěrečná zpráva Hvozdečko–Rachava*. – MS, Geologický průzkum n. p. Ostrava: 1–64.
- Loučková-Michovská J. (1963): Jeskyně Javoříčko. – *Československý kras*, 14: 69–86.
- Loučková-Michovská J. (1964): Povrchové krasové jevy a drobné jeskyně v okolí Javoříčka. – *Československý kras*, 15: 69–75.
- Lundberg J., Musil R., Sabol M. (2013): Sedimentary history of Za Hájovnou Cave (Moravia, Czech Republic): A unique Middle Pleistocene palaeontological site. – *Quaternary International*, 213: 1–14.
- Lisá L. (2005): Sedimentologie a stratigrafie sedimentů z komínu I ve vchodu jeskyně „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 43–48.
- Moravec M. (1986): Nové pohledy k problematice krasového území v povodí Kovářovského potoka v Rachavách. – *Speleoforum* 86: 50–51.
- Musil R. (2005a): Jeskyně „Za Hájovnou“, výjimečná lokalita Javoříčského krasu. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 9–41.
- Musil R. (2005b): Metapodia a prstní články medvěďů z jeskyně „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 143–152.
- Musil R. a kol. (2005): Jeskyně „Za hájovnou“, výjimečná lokalita Javoříčského krasu. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 1–186.
- Novák F. (1961): *Zpráva o zjištění pohybu podzemních vod v oblasti severní části Dražanské vysočiny a Hornomoravského úvalu*. – MS, ředitelství Vodo hospodářského rozvoje, Brno: 1–25.
- Nýltová Fišáková M. (2005): Paleopatologie na kostech medvěďů (*Ursus deningeri*) z jeskyně „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Přírodovědné studie Muzea Prostějovska*, 8: 167–17.
- Otava J., Hanzl P., Dvořák J., Maštera L., Kadlec J., Rejchert J. (1997): *Geologická mapa ČR, list 24–21, Jevíčko 1 : 50 000*. – Česká geologická služba. Praha.
- Panoš V. (1952a): Další paleontologické nálezy v Javoříčském krasu. – *Československý kras*, 5: 248–257.
- Panoš V. (1952b): Paleontologické nálezy v Javoříčku. – *Československý kras*, 5: 22–23.
- Panoš V. (1960): Příspěvek k poznání hydrologie Severomoravského krasu. – *Zprávy o geomorfologických výzkumech Kabinetu pro geomorfologii ČSAV v Brně za rok 1959*: 18–20. Brno.
- Panoš V. (1961a): Podzemní krasové vody ve vápencích jesenicko-mladečského devonu. – *Geologický průzkum*, 8: 178–180.

- Panoš V. (1961b): Zu den karsthydrographischen Problemen der kleinen Kalksteingebiete in Nordmähren und Schlesien. – *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft*, 103, II: 158–177.
- Panoš V. (1962a): Nové nálezy neogenních sedimentů na Dražanské a Zábřežské vrchovině. – *Časopis pro mineralogii a geologii*, 7, 3: 288–295.
- Panoš V. (1962b): Předběžná zpráva o nových nálezech spodního tortonu mezi Mohelnicí a Městečkem Trnávku. – *Zprávy o geologických výzkumech v roce 1961*: 219–221.
- Panoš V. (1962c): Výsledky koloračních experimentů a pozorování krasových vod v Severomoravském kraji. – *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci, odd. A, přírodní vědy*, 5: 13–72.
- Panoš V. (1963): Geomorfologický význam nových nálezů neogénu u Mohelnice a Loštic. – *Zprávy o geologických výzkumech v roce 1962*: 295–297.
- Panoš V. (1964): Geomorfologický vývoj severní části Hornomoravského úvalu mezi Litovlí a Zábřehem na Moravě. – *Šborník Československé společnosti zeměpisné*, 69, 2: 99–113.
- Panoš V. (1990): Třesínská krasová zvodně při východním okraji Českého masívu a problémy jejího racionálního využití a ochrany. – *Československý kras*, 41: 55–70.
- Panoš V., Novák Z., Pek I., Zapletal J. (1998): Výskyt spodního mořského badenu jižně od Bouzova. – *Zprávy o geologických výzkumech v roce 1997*: 69–70.
- Pučálka R., Panoš V., Buček A., Cízek O., Holzer M., Vašátko J. (2001): Krájinové charakteristiky Javoříčského a Mladečského krasu. – In: Jirka Z. (Red.): *Speleoterapie. Principy a zkušenosti*: 156–254. U niverzity Palackého v Olomouci.
- Sabol M. (2005): Štruktúra medveďej populácie z jaskyne „Za Hájovnou“ (Morava, Česká republika) z hľadiska zastúpenia pohlaví a vekových štádií, predbežné výsledky. – *Prirodovedné studie Muzea Prostějovska*, 8: 153–165.
- Štelcl J., Zimák J. (2005): Přirozená radioaktivita horninového prostředí jeskyně „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Prirodovedné studie Muzea Prostějovska*, 8: 60–74.
- Wagner J. (2005): Morfometrická charakteristika dentálního materiálu medvěďů z jeskyně „Za Hájovnou“, Javoříčský kras. – *Prirodovedné studie Muzea Prostějovska*, 8: 100–142.
- Zeman J. (2005): Geochemie sedimentů jeskyně „Za Hájovnou“ v Javoříčském krasu. – *Prirodovedné studie Muzea Prostějovska*, 8: 49–58.

Vážně i nevážně ze života ZO

35 let ČSS ZO 6-20 Moravský kras

Oldřich „Pepa“ Štos, Michal „Shunt“ Šenkýř (ZO ČSS 6-20 Moravský kras)

V roce 40. výročí založení České speleologické společnosti slaví naše skupina „půlkulaté“ 35. narozeniny.

Dne 6. 3. 1984 tehdejší 12. zasedání Ústředního výboru České speleologické společnosti schválilo ustavení nové základní organizace 6-20 Moravský kras. Duchovním otcem se od samého začátku stává ing. Jan Valoušek, jeskyňářský nadšenec, jinak technický náměstek ředitele podniku Moravský kras v Blansku, který zajišťoval služby ve zpřístupněných jeskyních. Už tehdy mu v tomto úsilí zdatně sekundovali dva první nadšenci, jejichž výskyt lze v krasu prokazatelně zaznamenat i dnes. Jirka „Amík“ Póla a druhý Jirka „Hebóš“ Hebelka. Kolem vzniklého tria se následně postupně soustřeďuje skupina endemitních nádražáků, tvořená především zaměstnanci Lokomotivního depa Brno-Maloměřice a záhy i dalšími příznivci z řad místních Blaneňáků.

První zaznamenané akce byly spíše exkurzního charakteru, např. do Spodních pater Sloupských jeskyní, Pikovky, Spirálky, Němcovek, Zazdžené, Hlubokáče a mnoha dalších. Chyběla ještě pevná koncepce, přibývalo však nadšení. Pořádaly se i první brigády, aby skupina mohla začít nakupovat materiál k předpokládané činnosti. Matné obrysy představ začaly nabývat na ostrosti. Mnoholetý generační oříšek, ne-li přímo ořech, všech následovníků profesora Karla Absolona – hypotetické spojení systému Punkevních jeskyní s jeskyní Kateřinskou, lépe „Kačou“.

Ve druhém roce působení dochází k organizační změně ve vedení skupiny, kdy byl za tehdejšího předsedu ZO zvolen Oldřich „Pepa“ Štos, který pak skupinu úspěšně vede desítky let. Dobami úživnými i poněkud hubenějšími.

Už tehdy se řešila některá zásadní dilemata, z nichž některá přetrvávají dodnes. Zda mít např. hodně neaktivních členů, kamarádů, příznivců, exkurzistů víkendových, boudičkářů a jiných speleo-endemitů, či poněkud méně členů, avšak více aktivních. Nebo také, kde opatřit prostředky na materiál a další bohubilou činnost v podzemí. Neustále jsme toužili po vlastní základně, nejlépe někde v centru našeho působení. Začala se psát významná kapitola naší skupinové historie...brigády, práce nejružnějšího zaměření a místa působení. Od

ÚV-ČSS ne smyslu s 7
ochrance - 4 stanov ČSS
usnesením z 12. zasedání
dne 6. 3. 84, schvaluje
ustanovení náhradní organizace
ČSS - 6 - 20 „Mokanský les“

Clemore :

[illegible]

36

Foto 2 Otvírka vchodu V2 do Skleněných dómů (autor neznámý, sken z kroniky)

prostých výškovek, mytí oken, čištění střech, pomocných prací ve veřejnosti přístupných jeskyních až po heroické čištění a dezinfekci desítek drážních studní po celé Moravě. Zaslouženě přichází i dílčí úspěchy, ve skupinové pokladně se občas nachází peníze, vyrábíme na skupinové expedice do světa, především toho proděravělého jeskyněmi, ale i do hor převysokých. Soudržnost skupiny sílí, máme se rádi, navzájem se ženíme, vdáváme, vyrábíme malé jeskyňáře i jeskyňky. Pro lepší ilustraci malé vzpomínkové intermezzo:

„Rok 1987, plné léto. Firemní brigáda na úklid jeskyně Balcarky v součinnosti s nejmenovanou hygienickou stanicí, která byla zaslouženě završena kulturním večerním posezením u legendární „Matky Němcové“. Magická oka létala vzduchem, někteří se posléze stávají králem diskotéky, slabší jedinci upadají do náručí sličných, leč drobně vlnných hygieniček. Mezi tím se na parkovišti u Balcarky, kde jsme celý den pálili staré vyklizené věci z pavilonku, odvíjí další, dnes již dojemně úsměvný příběh. U doutnajícího žároviště, v temnotě noci, zastavuje služební žigulík VB a ostražitý ochránce obecního pořádku začíná monitorovat neobvyklý noční úkaz. Ze značně opotřeбенého spacáku zn. Calex vytahuje odvážný příslušník pořádku zarostlé, špinavé a rumem čpící individuum, které se kupodivu rychle staví na obě nohy, salutuje a podává hlášení, za které by se ani

dobrý voják Švejk stydět nemusel: „Jsem občan František Julínek, situaci mám pod kontrolou, pálíme lavičky v akci „Z“...a nechte mě už spát !“

Dnes už nezjistíme, jaký byl asi zápis ve služební knize na VB ústředně v Blansku, ...nicméně Františku, tam někde nad námi, v nebeských jeskyních, zvládl jsi to brilantně.“

Roky 1987–1989 jsou ve znamení hektické práce ve Skleněných dómech v lokalitách Divočina a posléze i Písky. V té době už fungovala jakási školka pro mladé jeskyňáře ZO 6-20 junior, která se zabývala např. výzkumem propasti Bukovinka na Chlumu nedaleko Bořitova, ale zdárně se zapojovala i do brigádnických akcí, např. očistě zdiva na Boskovickém hradě. Tam se nám společně podařilo prozkoumat i hladomornu a velký rezervoár na vodu, z něhož vede tajná chodba do studny před hradbami. To, že jsme při pálení brány, která sloužila jako kulisa v pohádce Sedmero krkavců, zburcovali polovinu Boskovic a místní hasiče, kteří si mysleli, že hrad hoří, je už jen takovou pomyslnou třesínkou na dortu. Ano, byli jsme tehdy významně pracovití a významně stateční...

Junioři se posléze zaměřili na jeskyni Mastný flek, kde prováděli intenzivní výzkumy, a také na celou oblast Chobotu jako na komplexní problém vilémovicko-ostrovských vod a teoretické propojení Kateřinské jeskyně s Punkevními jeskyněmi.

Stále však jezdíme po naší krásné zemi, prošpikované jeskyněmi a historickým podzemím. Zkoumáme a mapujeme znojenské podzemí, badáme s kamarády na Turoldu, v Roháčích jsme bezmála jako doma, navazujeme četná přátelství a vzájemně se navštěvujeme. Starší a zkušenější členové vyrazí na Balkán, do tehdejší Jugoslávie, někteří i dále. Mezi nás přichází další odborníci a později i dobří kamarádi a kolegové i z krajín nekrasových. Výtečný filmař a organizátor Petr Chmela od přerovské Bečvy a z Moravské brány od Hranic fotograf, cestovatel, horal a jeskyňář Standa Bajer.

Čas opět běží a přichází datum 6. 5. 1989. Čerpání v stále nebezpečnější Divočině jsme již dávno opustili a přesunuli se na poslední známé místo Skleněných dómů – Písky. Ve 21.25 projíždí sondovací tyč do volného prostoru. Nově objevená, šikmo ukloněná chodba má délku cca 28 m, je v ní čerstvý vzduch! Zával po pravé straně naznačuje „něco“ většího. A skutečně...o týden později dne 12. 5. 1989 se nám podařilo dostat se do jedné z největších prostor Moravského krasu – Katedrály. Za tyto objevy jsme byli následně oceněni na Speleofóru 1990 cenou za největší objev v ČR.

Další roky jsou plné pilné práce a naše skupina pracuje dále na průzkumu horních pater Katedrály, kde se nám konečně daří propojit Skleněné dómy s povrchem, čímž vzniká vertikála o převýšení 130 m. Toto se povedlo naší lezecké skupině v roce 1993, za což jsme dostali opět další cenu Speleofóra za nejvýznamnější objev v ČR.

Foto 3 Výzkumy v Dantově pekle (Foto P. Zajíček)

Foto 4 Výzdoba ve Skleněném dómu (Foto S. Bajer)

Souběžně probíhají brigádní akce, z nichž nelze opomenout opravu fasády a výmalbu renesančních vzorů na zámku v Blansku. Přední historikové se do dnes neshodnou, jaký že to je vlastně umělecký sloh. Stále pokračuje lukrativní čištění studní pro tehdejší české dráhy. Ještě dnes zřejmě obyvatelé drážních domků oceňují kvalitní pitnou vodu s lahodnou příměsí chloraminu „B“.

Ze studní vyjíždíme hned na Kavkaz, a to v letech 1989 a 1990, kdy jsme navštívili jednak Prielbrusi a dále asi nejznámější lezeckou oblast Bezengi. Hodnotné lezecké a sportovní výkony jsou dnes už zapomenuty, nicméně nadále stmelují skupinu společnými zážitky.

V roce 1991 objevujeme malou, výzdobou půvabnou Ventarolu na špičině Chobotu. Tento průlez byl znám odnepaměti, ale až naší skupině se podařilo puklinu rozšířit a prolézt do bohatě vyzdobeného dómku.

V devadesátých letech nám tak trochu dochází dech. Nová doba přináší i jiné, také nové starosti. Trochu to posiluje i skutečnost, že jako jedna z mála skupin v Krasu jsme doposud nevlastnili základnu. A tak jsme se porůznu stěhovali od Hlubokého závrtu až do maringotky, s kterou jsme kočovali po celém území, až jsme nakonec zakotvili na opuštěné boudě „SEXfoto“ u Punkevních jeskyní. Jak se později ukázalo, ani to však nebylo ideální místo. Uprostřed rezervace...všem na očích a v době, kdy Punkevní jeskyně v mimoprovozní době opečovával všem známý noční hlídač Vladimír „Bezruč“ Kuczka. Byly to časy krásné, rodili se hrdinové, psaly se neskutečné příběhy, kdy život často předčil fantazii...tu jeskyňářskou.

Nakonec se však na nás štěstí přece jen usmálo a získali jsme základnu v bývalé dozrávárně sýrů v jeskyni Michalka. Sice trochu opodál od Punkevních jeskyní a našeho domovského konání, ale získali. Kamarádi z Plániv se nám postupem času stali dobrými sousedy a přáteli.

Čas běží...a my společně Michalku postupně, leč setrvale zvelebujeme, někteří ji máme za svůj bezmála druhý domov. Zhruba od roku 2004 skupina znovu ožívá a začíná se rodit nové pracovní seskupení staro-nových nadšenců.

V současné době čítá skupina 22 členů a nespočet příznivců. Od roku 2012 se zabýváme výzkumem jeskyně Matalova Vymodlená. V roce 2013 se nám podařilo objevit dóm zvaný Osmdesátka a následně i další dómy a spodní patra. Celková délka jeskyně je nyní asi 350 m s převýšením cca 70 m. Za tento objev jsme obdrželi cenu předsednictva i diváků na Speleofóru v roce 2014.

Postupně jsme se vrátili na místa našich dřívějších výzkumů z devadesátých let, kam jinam než opět na Chobot, kde jsme se pustili do opatrné otvírky ventaroly za koncem Kateřinské jeskyně. Podle tvaru výdřevy ve vchodu jsme ji nazvali „Elfí domeček“. I zde jsme dosáhli prvních dílčích úspěchů a objevili tzv. „Brumbálův dóm“.

V poslední době se také vracíme do horních pater Kateřinské jeskyně. V Dantově pekle provádíme mapování a fotodokumentaci a také jsme zaměřili konec těchto prostor vzhledem k povrchu.

Foto 5 Slunovratová chodba v Matalově Vymodlené (autor neznámý, archiv skupiny)

Do nejhornějšího patra Skleněných dómů se nám podařilo nainstalovat kovové žebře, takže výzkumy v těchto částech mohou nyní provádět i nelezoucí členové skupiny.

A máme tu současnost. Tak nějak se nám zde prolíná minulost s budoucností. Začínající junioři jsou dnes otcové, naše dříve otrlé jezinky jsou mami-nami a mnohé děti a vnukové chodí po Michalce s přilbou a čelovkou. Asi to bude to nejlepší pokračování našeho „šest-dvacítkového“ příběhu. Mnozí odešli napořád, někteří odešli, ale jsou tak nějak stále spolu s námi. A my čas od času zavzpomínáme...a kýblujeme a jpankujeme dál.

Slušelo by se poděkovat všem, připomenout pečlivěji faktografii, zachovat to, co má či může mít hlubší smysl a význam nejenom pro nás. Možná se nám to podaří v námi připravovaném sborníku o naší skupině.

Použité materiály: Kronika skupiny 6-20 Moravský kras, vzpomínky členů

Obrazy z dějin jeskyňářstva tetínského: věrná vypravování o životě, skutcích objevných i duchu zvědavosti

Námět a text Michal Cimbál Hejna, Martin Majer, Ladislav Smrták Pecka

Ilustrace Máří Mikšaníková

tetin@speleo.cz, [www: tetin.speleo.cz](http://www.tetin.speleo.cz)

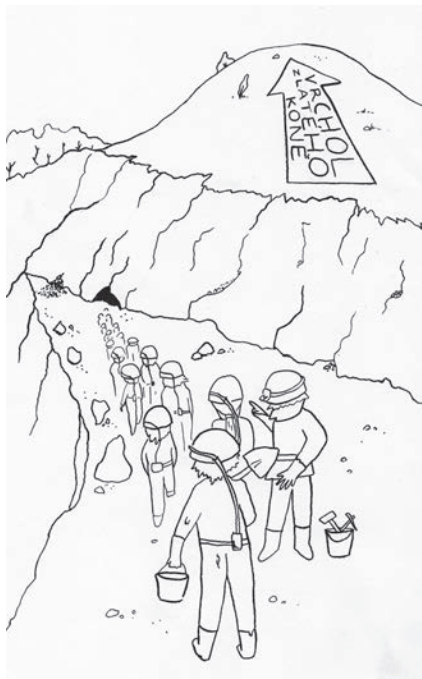
Milí čtenáři, nejen jeskyňáři,

předkládáme Vám velice stručný a hodně neúplný, avšak ilustrovaný exkurz do historie bádání v jeskyních v okolí slovutného Tetína, kde od založení České speleologické společnosti jsou zájemci různého věku, povolání, politického přesvědčení, vyznání i pohlaví sdruženi v základní organizaci 1-02 Tetín. Počátky zdejšího jeskynního bádání však sahají už do dávné prehistorické doby a s malou pauzou (přibližně 11 500 let) pokračují až do dnešních dnů. Vydejte se tedy, milí čtenáři, s námi na cestu do tajemných hlubin Českého krasu i po stopách a osudech našich předchůdců a kamarádů.

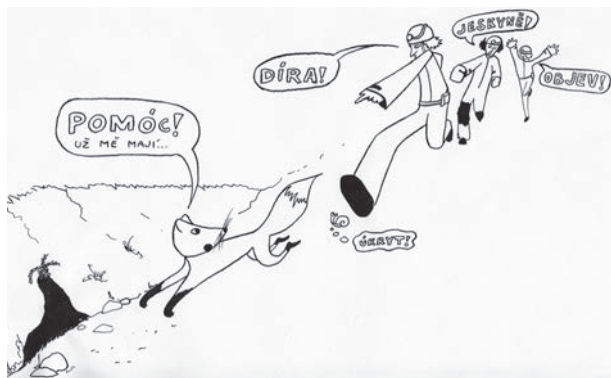
Před 11 500 léty (± 250 let) se nízkými chodbami jeskyně, která jednou bude nazvána Martina, pomalu, s loučí v ruce sunul hlouběji do útrob země první jeskyňář Českého krasu. Část jeho pochodně byla koncem 90. let 20. století nalezena na dně Vesmírné chodby. Proto každý rok slavíme 11 500 let zahájení speleologické činnosti v oblasti Tetína. Toto výročí budeme slavit ± 250 let.

Objev Koněpruských jeskyní v roce 1950 způsobil velký příliv jeskyňářstva na Zlatého koně. V 60. letech se mezi chlapci, kteří vstoupili do přírodovědného kroužku při berounském muzeu, objevili i budoucí zakladatelé tetínské speleologické skupiny Bidlo a Stenly.

Přetlak jeskyňářů na Zlatém koni vedl k vytvoření menších skupinek. Jednu z nich dovedl Bidlo do oblasti Tetína. První bádání se soustředilo na nejbližší okolí obce.

objevili téměř celou 450 m dlouhou jeskyni, kterou pojmenovali Martina. Někteří z domorodců dodnes mylně věří, že objevu předcházela hon na lišku.

1953 Ve dně Modrého lomu je při těžbě objevena Nová jeskyně na Damilu, která je ještě téhož roku zdokumentována F. Skřivánkem a V. Hodačem.

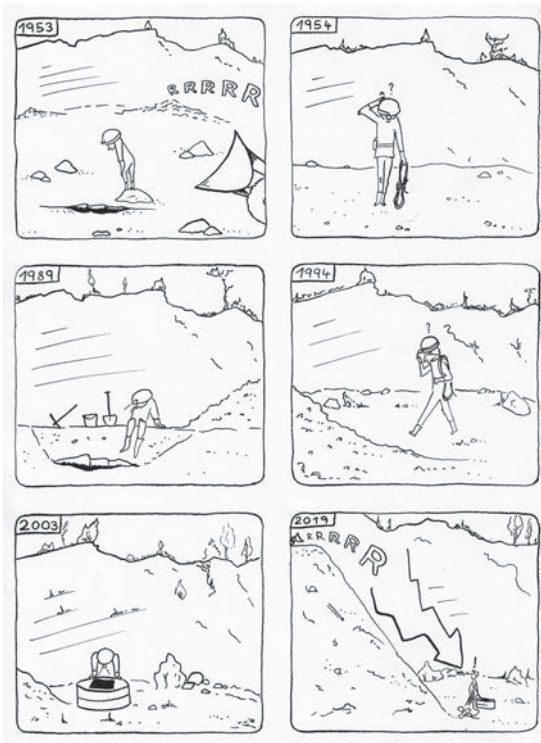
1954 Propastovité ústí jeskyně je zasypáno lomaři.

1989 Po náročném hledání došlo na pozadí listopadových událostí k opětovnému objevu vchodu.

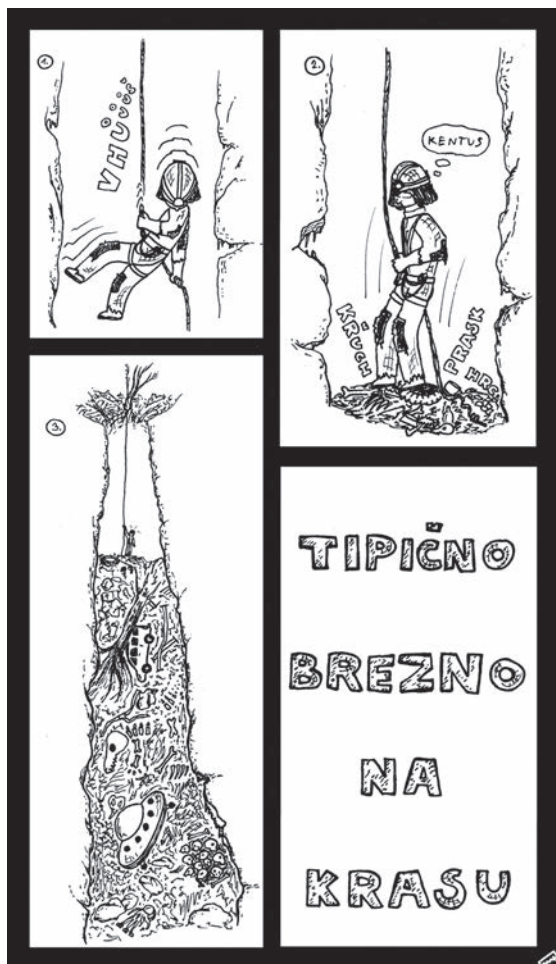
1994 Vchod do jeskyně byl opět překryt při částečné rektivaci lomu.

2003 Opět došlo k objevení a zabezpečení vchodu.

2019 Probíhá rektivace lomu, ale vchod snad bude tentokrát zachován.

Všude dobře, tak co doma?
 Již od 70. let 20. století se
 členové naší skupiny vypra-
 vují na všemožné výpravy
 po světě. Především je to
 Slovinsko, Slovensko a Ra-
 kousko.

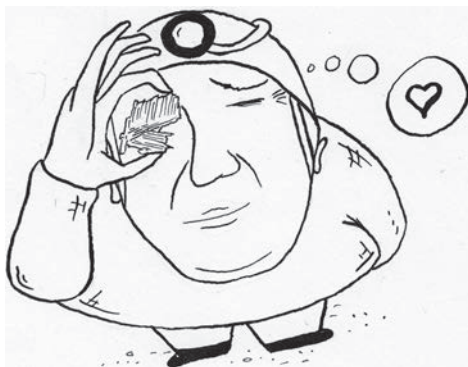

Ale vyrazili jsme i do většiny dalších evropských zemí nebo také do Izraele, na Nový Zéland a do Vratíkovského krasu.

31. 3. 1988, při revizi krasových jevů v Kruhovém lomu objevil Pavel Zbuzek 274 m dlouhou jeskyni nazvanou BUML (Blbé Učení Marxismu Leninismu, parafráze dobové zkratky VUML).

V roce 1995 se ke Karlu Žákovi dostávají zvláštní kalcity z jeskyně BUML a popisuje jejich kryogenní původ. Tento objev vyvolal mimo jiné nebývalý zájem amerických vědců z NASA, kteří se jím zabývali v souvislosti s pátráním po vodě na Marsu.

Jednoho mrazivého dopoledne roku 2006 se vydal Permon s Marušákem zkontrolovat mastné fleky a jeskynní výdechy na Kodu. Když narazili na mocný sloup teplého vzduchu stoupající do obnažených korun kodskeho lesa, zaradovali se. Radost však netrvala příliš dlouho. Po odvalení několika obrovských balvanů se místo očekávané černající se díry do útrob země začaly na ně blyštivě lesknout stříbrné mince a brakteáty středověkého pokladu. Pro Permona se jednalo již o druhé zklamání tohoto typu. V roce 1988 objevil se Špacírem na nadějném místě na Bacíně namísto rozsáhlé jeskyně pouze pravěkou svatyní a obětiště.

Současnost: Věkový průměr členské základny se v poslední dekádě rapidně zvyšuje. Proto bylo logickým krokem to, že jsme si za svého předsedu zvolili Smrtáka. Takového předsedu budou brzy potřebovat i další ZetÓčka. Na ilustraci L. Pecka, řečený Smrták, promlouvá k členské základně a sprádá plány na příštích 25 let.

Chlum, kolébka jeskyňářů aneb život (lesk) a bída Speleologického klubu Praha

Vladimír Bláha (ZO ČSS 1-06 Speleologický klub Praha)

Speleologický klub Praha vznikl v roce 1963 jako zájmový kroužek se zaměřením na praktickou speleologii a geologii při Ústředním domě pionýrů a mládeže Julia Fučíka. Jeho zakladateli, Vladimíru Vojířovi, bylo v té době jen 17–18 let. Po třech letech přechází klub pod sportovní klub TJ Orbis Praha, kde je však speleologická činnost pouhým volnočasovým doplňkem sportu a účasti na sportovních akcích. V roce 1967 získává klub právní subjektivitu jako Speleologický klub Praha, místní organizace ČSM, Praha 2. V té době bylo možné získat právní subjektivitu jenom pod zastřešující organizací sdruženou v tzv. Národní frontě. V roce 1968 se ČSM rozpadl na sedm organizací, Speleologický klub Praha se stal právním subjektem Svazu klubů mládeže. Začátkem 70. let byl zrušen i Svaz klubů mládeže, nástupnická organizace Socialistický svaz mládeže neměl o spe-

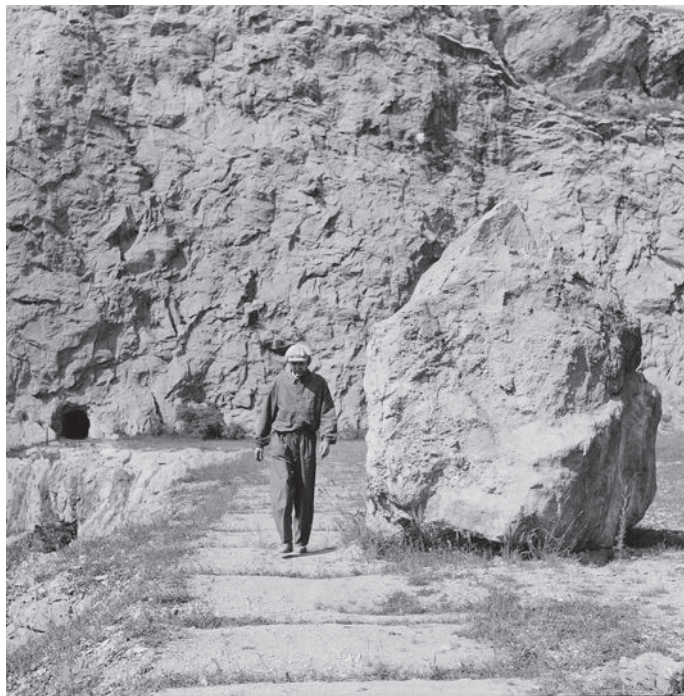

Foto 1
Etáž lomu
na Chlumu

leology velký zájem a v květnu 1974 byla pokynem shora činnost Speleologického klubu Praha ukončena. Ztráta právní subjektivity by znamenala ztrátu veškerého majetku a neplatnost uzavřených smluv. Podařil se husarský kousek a Speleologický klub Praha se stal základní organizací Svazarmu 4002/241 a mohl pokračovat v činnosti. Tomu pravděpodobně napomohla také medializace činnosti klubu. Od samého počátku se snažil klub seznamovat veřejnost se svojí činností, ať už prostřednictvím výstav, natáčením pořadů pro Československou televizi, publikováním článků v tisku, relacemi v rozhlasovém Mikrofóru apod. Pro jeskyňáře byl vydáván nejprve informační list Geobuch (1964–?), později časopis Stalagmit (1979–1992).

V letech 1978 až 1989 pak klub vystupoval nejen jako ZO 1-06 České speleologické společnosti, ale i jako zmiňovaná ZO 4002/241 Svazarmu.

1964–1979

Domovskou lokalitou klubu se stal lom na Chlumu, kde se od roku 1964 jeho členové věnovali osteologickým výkopům v komíně blízko vstupu do lomu, dnes označovaném jako Komín Srbských jeskyní. V současné době je považován za evropsky významnou paleontologickou lokalitu fauny posledního glaciálu.

Foto 2
Paleontologické
nálezy
z lomové etáže

Foto 3 Panoptikum

Hlavní fáze výkopů, s ohromnými nálezy kostí velkých obratlovců posledního glaciálu včetně známé lebky jeskynního lva probíhala na této lokalitě nejméně do roku 1969, nálezy byly předávány do sbírek Národního muzea v Praze. Bohužel podrobněji výkopy ani pozice kostí nebyly zaznamenávány, dokonce ani později již údajně nebylo možné určit místa, na která byl deponován vytěžený materiál.

Na jaře roku 1965 byla v jeskyních na Chlumu objevena tzv. Tomova sluj a Aragonitová chodba, tedy další spojení mezi Hlavním a Homolovým dómem. V květnu 1968 potom byla objevena Májová chodba s později známým Panoptikem hliněných sošek, které vytvořili jeskyňáři krátící si čas. Dominantu tvořila socha husy s pěticípou hvězdou na čele a brýlemi, která měla údajně představovat Gustáva Husáka. Ve výroční zprávě za rok 1979 je pozoruhodná zmínka o nezdařeném pokusu odstřelit vchod do Májové chodby. Tuto akci provedli neznámí pachatelé. Později vyvstala domněnka, že se jednalo o příslušníky STB, kteří chtěli zlikvidovat přístup k Panoptiku, avšak svým zásahem se jim jenom podařilo obtížně přístupnou plazivku pohodlně rozšířit.

V roce 1964 proběhla také první výprava na Dolný vrch ve Slovenském krasu. Na tuto lokalitu se pak pořádaly každoroční až šestitýdenní expedice, při nichž členové klubu probádali a zmapovali na 100 p odzemních krasových jevů.

Mnoho zajímavých informací z 60. let lze čerpat z části osobního archivu Vladimíra Vojíře, který je uložen v Národním archivu. Leží zde roztodivné dokumenty, některé z pohledu naší doby docela úsměvné, z jiných vysloveně mrazí. Příkladem úsměvného dokumentu může být nařízení, kterým se od 3. května

Foto 4 Lezecký тренаžér – trubky

1969 zavedla pro členy klubu čestná daň z přepychu, tzn. 10procentní odvod klubu za útratu v jakékoli hospodě na území Českého krasu. Zamrazí naopak z dopisu určenému redakci časopisu Geobuch, ve kterém se zakazuje používat slovo okupace či okupant v souvislosti se vstupem spojeneckých vojsk.

1979–1990

V roce 1979 měl klub již 60 členů a ke konci roku o členství žádalo dalších 62 zájemců. Mimo hlavního pracoviště Chlum existovaly již i pracovní skupiny, které měly na starost jednotlivé lokality, například pracovní skupina Týnčany či Specialisté. V zápiscích z roku 1980 přibýly skupiny Technická, Amerika (Specialisté) a Chlum. Skupina Chlum se ještě dělila na podsekcce Chlum, Kačák, levý a pravý břeh Berounky. V roce 1986 měl klub již 109 členů a došlo i ke změně pracovních skupin. Zůstali Specialisté (A. Zelenka a kol.) a Týnčany (dnes 1-08), přibýly skupiny Kačák, Rudolfová, Kostelík a Stalagmit (tedy redakce časopisu). V roce 1988 se počet pracovních skupin rozrostl až na dvanáct: Netopýří j., Nad Kačákem, Chlum, Rudolfova, Levý břeh – Babyka, Pravý břeh, Specialisté (především SRT lezení), Amerika I., Amerika II., Týnčany, Potápěči a Stalagmit.

Dochází k objevu Únorové propasti a skupina Týnčany pokračuje s průzkumem Divišové a Velikonoční jeskyně. V roce 1984 v jeskyni Nad Kačákem došlo 5. února k objevu Dómu splněných přání. Později, 30. září, bylo proniknuto do rozsáhlého spodního patra Netopýří jeskyně. Výzkum pokračuje i v jeskyni Rudolfová, Srbských jeskyních a v Kostelíku. Právě k jeskyni Kostelík se vztahuje historka o ilegálně zřízeném železničním přejezdu, potřebném k transportu vykopaného materiálu na druhou stranu frekventované železniční tratě Praha-Plzeň. Pikantní je, že ČSD na tuto skutečnost reagovaly až po několika měsících tím, že jeskyni zatarasily několika balvany.

Bohužel nebyla jen samá pozitiva, v srpnu 1985 tragicky zahynul v jeskyni Pierre St. Martin Jiří Kubálek.

Další kapitolou byl již dlouhodobě probíhající výzkum ve štolách na Americe. Zejména v lomu Specialistů (Rybízový) probíhalo zmáhání závalů za účelem dosažení volných chodeb. Část prací byla přesunuta i do Beranova lomu, kde došlo k objevu 90 m dlouhé jeskyně Marie.

V letech 1989–1990 se členstvo věnovalo budování betonového uzávěru na vstupu do Homolova dómu a Komína v Srbských jeskyních a průzkumem Pražského podzemí, zkoumaného od roku 1963. Mimo to se část lidí věnovala znovu odkrytí zavaleného vstupu do Fialové jeskyně a průzkumu čerstvě objeveného Plzeňského komínu (1990).

Významným počinem bylo i zorganizování prvního Setkání speleologů v Českém krasu, v jehož organizování skupina pokračovala až do počátku 90. let 20. stol. a pak i v letech 2010–11. Neméně pozoruhodnou aktivitou bylo získání

Foto 5 Trénink na Nuselském mostě – borci jsou vystrojeni tzv. Hipmaními postroji (zleva Specialisté Tonda Zelenka, Karel Vašák, Jéňa Šuba, Anča Urban)

povolení pro výcvik SRT na mostu Klementa Gottwalda (Nuselský most). Pro výcvik členstva v lezení SRT metodou byl v roce 1984 v lomu na Chlumu zřízen první lezecký SRT trenažér, tzv. Trubky.

Vladimír Vojíř se ukázal být schopným manažerem. Spolupracoval s odborníky z Národního muzea, uměl jednat se zástupci důležitých organizací, všemi dostupnými prostředky propagoval činnost klubu, dokázal dohodnout zakázky na doplňující činnost jako zdroj poměrně významných finančních prostředků, které byly důležitým zdrojem financí pro tuzemské i zahraniční výpravy. Organizoval práce na lokalitách až pro 200 členů klubu, svého času byl Vojíř uznávanou autoritou, člověkem, bez něhož si členové klubu neuměli bádání v jeskyních vůbec představit.

1990–2001

Zlomovým obdobím pro klub byl rok 1989, kdy proběhla Sametová revoluce a nová doba přinášela nové možnosti. V té době vykrystalizoval problém, o kte-

Foto 6 Budování uzávěru
Srbských jeskyní na Chlumu

rém dlouho nikdo nevěděl, nebo spíš nechtěl mluvit. Někteří členové si začali uvědomovat, že V. Vojíř chce mít vše pod svoji kontrolou a hlavně vždy musí být vše dle jeho představ. Následkem toho se zhruba polovina členů rozhodla opustit Speleologický klub Praha a založit si vlastní ZO 1-11 Barrandien. Mezi skupinami došlo k vzájemné písemné dohodě o vyrovnání vztahů a zájmových lokalit. Po určité době si ale další vlna členů Speleologického klubu uvědomila podobný problém, kterému čelili ti odchází ...

Vláda Vojíř vzhledem ke svým především firemním aktivitám (Nautilus), které v 90. letech začal upřednostňovat, dovedl klub takřka do naprosté izolace a ztráty členstva. Později, od roku 1996 již klub neměl ani platnou výjimku na lokalitu Chlum a činnost se snížila na minimum. Nakonec se počet členů ustálil na pouhopouhých deseti lidech.

V tomto okamžiku se chopil iniciativy Karel Ryšánek, který začal Vojíře, (bohužel bezvýsledně) tlačit k oživení klubu. 27. února 2002 byl proto Karel Ryšánek zvolen novým předsedou klubu. Krátce na to Vojíř založil občanské sdružení Speleologický klub Praha a začal jednat s Radotínskou cementárnou (vlastníkem lomu na Chlumu) s cílem získat smluvní vztah na lokalitu Chlum pro toto nově založené občanské sdružení.

Tímto jednáním V. Vojíř hrubě porušil zájmy ZO ČSS 1-06 a byl ze ZO vyloučen.

Nejistotu ohledně domovské lokality, tj. Chlumu, nakonec vyřešila nová nájemní smlouva s Radotínskou cementárnou, kterou vyjednali Karel Ryšánek a Karel Roubík, ale i to, že náš klub získal takřka po sedmi letech v listopadu 2002 od CHKO platnou výjimku. Tímto datem začala novodobá kapitola dějin klubu.

Fotodokumentace z archivu ZO ČSS 1-06 SKP

Krasová sekce v dávnověku – má cesta v krasu a jeskyních s Ferry Skřivánkem

Bóďa Kučera

Z korespondence mezi Bočkem a Vladimírem Homolou publikované v několika číslech časopisu *Spelea* víme, že již za okupace v r. 1944 se uvažovalo o zřízení jednotné speleologické organizace a to při Klubu českých turistů (V. Homola byl v této věci velmi činný a také při prvních speleologických pracích, zejm. v Českém krasu). Po válce zřízení organizace zamrzlo po jednom jednání několika svolaných osob do Liptovského Mikuláše. Po založení Speleologického klubu v Brně založili zájemci o bádání v jeskyních v Praze Krasovou sekci při Přírodovědném klubu (KS). Zájemců o speleologii bylo málo, byla to hrstka badatelů. Situace se změnila objevem Koněpruských jeskyní na Zlatém koni a určitou roli sehrálo i zrušení organizace Junák – skaut v r. 1950. Pro některé skauty to byla příležitost, jak se zapojit do zajímavé činnosti v přírodě. Prvním organizátorem práce KS byl Jiří Kukla – jako jednatel KS, který spolu s Vojenem Ložkem (předseda KS) a Františkem Proškem (místopředseda) tvořili trio vedení KS. J. Kukla byl nejen mimořádně schopným geologem, ale také mužem, který měl schopnosti nabalovat do pracovní činnosti skauty, studenty či zájemce různých povolání a být tím, kdo dokáže společensky tmelit partu. V podzemí také došel k poznání, že nad jeskynním světem vládne Skalin duch, a tak složil jeskyňářskou hymnu, která mu vzdává hold a stejně tak i jeskynnímu bádání. Stalo se to na Zlatém koni, při kopání ve Vánoční sluji Koněpruských jeskyní spolu s Vladimírem Stárkou (Wabim). Z mladších studentů se rychle ukázal jako aktivní a organizačně schopný František Skřivánek (Ferry), v r. 1953 začínající student geologie na PřF UK, který se záhy stal jednatelem KS.

Počáteční činnost KS se soustředila na poznávání jeskyní a charakteru Českého krasu (Homola, Kukla), hledání archeologických artefaktů a vhodných archeologických lokalit (Prošek), kvartérní a malakozoologické výzkumy (Ložek) a jiné speleologické práce (Hokr). V r. 1950 se hlavní činnost soustředila na vrch Zlatý kůň a Koněpruské jeskyně, objevené odstřelem v lomu. Ještě v r. 1953 v reakci na to Čsl. krasový komitét při Čsl. Národní radě badatelské uložil systematický průzkum Koněpruských jeskyní Archeologickému ústavu ČSAV, Ústřednímu ústavu geologickému (ÚÚG) a KS. V čele těchto prací byli F. Prošek, J. Kukla a O. Fejfar. Spolupráce těchto institucí i dalších badatelů při výzkumu jeskyní a také při výzkumu sedimentů blízké kapsy C 718 s cromerskou faunou přinesla mimořádně cenné vědecké poznatky (připomeňme zejm. práce F. Proška, O. Fejfara, J. Kukly, E. Vlčka a A. Hejny a P. Radoměřského).

se zapojili do práce. Po jednom z nich – Petru Batíkovi – byl pojmenován jeden dóm Petrův. Wabi už nemusel mít svůj skautský oddíl na černo. Z hochů se stali členové KS. V r. 1953 takto přivedl Wabi k jeskyním také B. Kučeru, J. Chláпка a o pár let později J. Hromase. Jeskyňáři prohrabávali plazivky s cílem dalších objevů, zvětšovali těsné průlezy a vedle bádání také prováděli za svitu karbidek turisty. Později měly jeskyně elektrifikovanou trasu, dílo to „otce“ Budáka, zaměstnance Státní banky, dlouholetého pokladníka KS a později i Společnosti Národního muzea, pod níž se v r. 1955 KS zařadila.

Ferry Skřivánek organizoval zpočátku práce v jeskyních na Chlumu s parťou mladíků z geologické průmyslovky – Františkem Králíkem, Adolfem Absolonem a Prokopem Koudelou, ke kterým se připojil později Wabi s dalším průmyslovákem B. Kučerou (rok 1953) s cílem prokopat se v Císařské rokli do předpokládaného jeskynního systému. Nedílnou součástí této party byl Miloslav Hess (spolužák V. Ložka z gymnázia, asistent na PřF UK, velký čtenář čehokoliv, srandista a populární osobnost ve skupině jakéhokoli složení) a Jarda Veselý (bývalý spolužák Ferryho z chemické průmyslovky). Samozřejmě se tu vyskytovaly občasné i další osoby. Vedle Koněpruských jeskyní se pracovalo i na jiných místech. Ferry motivoval či vedl další práce v Českém krasu a v jiných

Foto 2 Vánoce r. 1954 Zářijová chodba Koněpruských jeskyní, zleva od zhora J. Veselý, J. Kukla, H. Kuklová, F. Skřivánek, F. Králík, sedící Wabi, K. Pazlar, J. Přivora, M. Hess, B. Kučera A. Absolon a (zakrýtý) J. Chlápek (Foto A. Absolon)

oblastech a systematicky začal pracovat na plnění mapového, plánového a dokumentačního archivu. Od poloviny 50. let byl výbor KS ve složení V. Ložek – předseda, F. Prošek a J. Kukla – místopředsedové, Ferry Skřivánek – jednatel. Ve výboru byli ještě V. Stárka, M. Hess, J. Budák a L. Wichta.

Provádění turistů Koněpruskými jeskyněmi (s dobrovolnými příspěvky na práce jeskyňářů místo neexistujícího vstupného) bylo důležitým přínosem do pokladny. Turisté byli šťastní, že viděli něco tak zajímavého – občas se museli shýbat, někdy až do dřepu, kapala na ně voda a boty měli obalené jílem. Byl to nevídaný zážitek. Je těžké jmenovat všechny jeskyňáře, kteří se tu v počátcích vystřídali vedle výše jmenovaných hlavních badatelů. Vzpomeňme alespoň A. Absolona (geolog, později významný i ilustracemi přírodovědných knih a tvůrce 30 známkových sérií) a Radomíra Štemberka (nepřehlédnutelná postava – jinak lektor marxismu-leninismu na PŘF UK, u něhož celé generace geologů a přírodovědců vůbec skládaly každoroční zkoušky a státnice z této velodůležité disciplíny; jeskyňáře nepotápěl).

Měřické práce v druhé pol. 50. let byly zaměřeny na zhotovení podkladů pro zpřístupnění jeskyní pro n. p. Baraba i s kalkulací k úvahám o možném zpřístupnění jeskyní.

Jeskyně po zpřístupnění v r. 1958–59. Po převodu jeskyní pod správu ONV Beroun nastala zajímavá situace, kdy všichni jeskynní badatelé, ať už z Archeologického ústavu, ÚÚG nebo KS měli zakázaný vstup do jeskyní. Na ONV Beroun dorazili zástupci těchto organizací s právními zástupci (za KS předseda V. Ložek a jako právní zástupce R. Štemberk). Referent soudruh Kykal trval na tom, že všechny ty soudruhy, kteří by chtěli jít do jeskyní, je třeba nejprve prokádrovat. Nic nepomohly argumenty prokazující nesmyslnost tohoto stanoviska. Na to s. Kykal měl říkat jen: „Ne, my ty soudruhy musíme prokádrovat, já mám důvěru lidu, vy ji nemáte.“ K tomu Štemberk: „Vy žádnou důvěru lidu nemáte,“ a když si s. Kykal sáhl pro papír s tím, že to si zapíše, dodal R. Štemberk opatrnicky: „Já se opravuji soudruhu, vy možná důvěru lidu máte, ale já o tom pochybuji.“ Byla to součást jeho delšího proslovu, v kterém zazněla i památná věta na adresu zmíněného referenta: „Tento soudruh je buď naprosto pominutý rozumem, nebo jde o záškodníka berijovského typu, který rozvrací práci dobrých straníků.“ Po zpřístupnění jeskyní nastala další etapa. Své první zaměstnání po geologické průmyslovce, jako odborná opora ředitele z lidu p. Kľofáta, tu našel J. Hromas a je asi na něm, aby někdy napsal pojednání o dalším období. Stejně jako dnešní vedoucí Koněpruských jeskyní (od r. 1990) Alexandr Komaško (mj. i o tom, jak se věšeli na Zlatém koni).

V r. 1957 dostala KS žádost o zahájení výzkumu od MNV Bozkov. Místní nadšenci Kurfirť, Havel, Dolenský aj. kopali v malém lůmku a objevili jeskyni. Napsali presidiu ČSAV a žádost putovala z kolegia ČSAV k V. Ložkovi, jako předsedovi KS a ten ji předal Ferrymu. Vyrázili jsme do Bozkova neprodleně.

Hned po prvním průzkumu a zmapování objevené jeskyně se nám podařilo nalézt její pokračování (hlavní aktivita F. Králíka). I když se jednalo v Bozkově celkem o nevelké prostory, způsobil objev senzaci. Ferry práci pojal koncepčně. Spoluzákovi K. Pazlarovi zadal zhotovení geologické mapy území a K. Valáška – také spoluzáka z fakulty, ale geofyzika, přivedl, aby provedl geofyzikální průzkum. Ten metodou spontánní polarizace a odporovou metodou zpracoval mapu isolinií elektrického potenciálu. Na křížení hlavních směrů tektonických poruch s geofyzikálně zjištěnými anomáliemi Ferry ukázal na dvě místa, kde měli Bozkováci kopat. Brzy, začátkem zimy 1957, přišel z Bozkova telegram, že hned z první sondy se proniklo do stropu velkého dómu s jezerem. To byla bomba! Ze sondy vykopané v zimě se nad sněhem zvedala pára z největšího jezerního dómu v Čechách. I z druhé sondy se pak prokopali do jeskyně – do Blátivé chodby. Postupně pokračovaly další objevy, dramatické pokusy o snížení hladiny vody v jeskyni, potápění J. Kukly v Jezerním dómu atp. Jezdili jsme do Bozkova pravidelně v sobotu rychlíkem tam, hned po příjezdu do jeskyně, ráno zase a večer odjezd do Prahy. V r. 1958 jsem po ukončené průmyslovce nastoupil na Přírodovědeckou fakultu, takže jsem pobýval v Bozkově delší dobu v zimě, v létě o prázdninách také. Mapoval jsem v jeskyni, upřesňoval kopání brigádníků v jeskyni, vydřevoval nebezpečná místa atp. Zažil jsem bozkovské tancovačky, svatby a byl zásobován ovocem a jablečným vínem od místních.

Josef Kurfiřt, elektrikář, byl předsedou MNV a hybatelem místních nadšenců a družstevníků, kteří si v zimě chodili do jeskyní přivydělat (2,40 Kč na hodinu). Peníze získával Bozkov přes poslance Hlavatého a ten zase od Václava Kopeckého – významného člena staré komunistické gardy, který byl poslancem za oblast Semil. Jednou, při mém zimním pobytu v Bozkově, mně J. Kurfiřt oznámil, že do Vysokého přijede na návštěvu Kopecký, a že je třeba, abych šel s ním. Ještě přibral malého starého pána, kronikáře obce, pana Tichánka. Setkání se odehrálo v sále, kde u dlouhého stolu jsme se my tři přiřadili k různým funkcionářům. Místo Kopeckého přijel jeho tajemník Kosař. Předseda MNV seděl v polovině stolu proti soudruhu Kosařovi a měl řeč, ve které se stále klaněl velikému soudruhu Kopeckému, jeho tajemníkovi s. Kosařovi, jako věrným bojovníkům za socialismus, za Sovětský svaz, a takové věci z něj stále plynuly, a jak se mu klepala ruka, tak z velké sklenice na stopce to víno rozléval, či spíše rozhazoval, nalevo a napravo a stále se klaněl. Když konečně pronesl závěrečný přípitek na zdar socialismu, Sovětského svazu, na zdraví velkého soudruha Kopeckého a soudruha Kosaře, ozval se do nastalého ticha stařeckým hlasem přípitek pana Tichánka: „Na slávu Bozkova a Bozkovských jeskyní!“

V Bozkově se pak vystřídaly zástupy geologů: F. Králík, I. Turnovec, J. Hromas, jeho spoluzáci z geologické průmyslovky M. Pacholík, Petr Sobalík, dále V. Lysenko, R. Smetana, Kardam Ovčarov), Irnik Ovčarov, fotograf Vladimír Stehlík a další a další. Vše měl v rukou hlavní manažer prací i podkladů pro

Foto 3 F. Skřivánek u vypreparovaných křemenných lišt Bozkovských jeskyní

zpřístupnění jeskyní Ferry Skřivánek, již zaměstnaný ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody, kterému jsem dělal zástupce, protože jsem jako student měl na Bozkov více času. Po řadě dalších objevů, také dosažených snížením hladiny vody v jeskyních a vyklizením výplní, byly zpracované plány připraveny jako podklady pro zpřístupnění. Dohled nad podnikem provádějícím zpřístupňovací práce byl svěřen jednomu velmi aktivnímu jeskyňáři ze Semil, Josefu Řehákovi, který se pak stal prvním ředitelem Okresní správy jeskyní a ve vedení jeskyní (i dalších speleologických průzkumech v okrese) prokázal skutečně mimořádné schopnosti.

Zvláštní a významnou kapitolou naší práce zahájené z iniciativy Ferryho Skřivánka byly výzkumné práce na Slovensku, nejprve v krasu v oblasti Červené Skaly, později ve Slovenského krasu. Sestava první expedice do krasu u Červené Skaly byla F. Skřivánek, F. Králík, A. Absolon, M. Hess, B. Kučera, objevil se tu i Wabi a J. Kukla se svou ženou Helenou. Prokopávali jsme dva ponory Strateného potoka (ale marně), Ferry mapoval s naší spoluprací Jeskyni ve vrchu Homola (kde nás jednou na pár hodin zadržel mimořádně rozvodněný potok po průtrži mračen) a další menší jeskyně. Další rok jsme 14 dní pracovali na stejném místě. Po marných pokusech o proniknutí do systému protékaného Strateným potokem (jak přes oba ponory, tak přes mohutný vývěr) a po dokončení mapování dalších jeskyní jsme se přesunuli do Zádielské doliny. Tak se stal v dalších letech cílem letních expedic Slovenský kras. Tomu předcházely jarní cesty (před olistěním stromů) Wabiho a F. Skřivánka do Slovenského krasu, zaměřené na vyhledávání ústí propastí v nepřehledném terénu lesů a křovin krasových plošin plných závrtů. Nejprve nás zajímala propast Veterná diera, u které se uváděly velké odhady hloubek. Pro nedostatečné vybavení lany (tlustá konopná lana původem z Císařského lomu na Zlatém koni) se sestup až na dno nepodařil. Celkový výzkum s mapováním propasti proběhl až v r. 1956. V r. 1957 se Ferry rozhodl obrátit pozornost na Silickou planinu. Utábořili jsme se v severní části planiny, kde jsme byli na stejném místě i následující dva roky. Malou Žomboj (–142 m) jsme zdolávali vrátkem s lankem 2,7 mm tenkým až na dno. Velká Buková (Bikfa; –132 m), která s dalšími objekty byla na pořadu v r. 1958, se Ferrymu zdála vhodná na prokopání ucpávky v nejnižším místě, a tak v r. 1959 jsme tu týden kopali na dně, ve dne v noci střídajícími se směny. Propast byla prohloubena o 10 m, ale ucpávku se překonat nepodařilo, i když tu byl průvan. Byla zde dokumentována řada dalších propastí a jeskyní. Ohlas první výpravy do Slovenského krasu v r. 1957 (které se zúčastnil i Himmel a pár dalších jeskyňářů z Brna) způsobil, že kromě jeskyňářů KS se dalších výprav účastnili jeskyňáři z Liberce vedení O. Lhotským (stala se z nich pak liberecká pobočka KS) a také jeskyňáři z Brna. Největší účast byla v r. 1959, kdy zde bylo 30 lidí z Prahy, Liberce a Brna i dva novináři z časopisu ABC. Výsledky všech uvedených expedic zpracoval Ferry v řadě článků publikovaných hlavně v ročence ČSAV Československý kras a staly se vzorem pro další badatele. Expedice do Slovenského krasu, zahájené Ferrym, pokračovaly i v dalších letech. B. Kučera vedl expedice na Plešiveckou planinu v r. 1960 a v r. 1961 na Horný vrch s mapováním Čertovy diery a do Ardova na mapování Ardovské jeskyně, J. Hromas v dalších letech vedl expedice na Plešiveckou planinu, na mapování Brzotínské jezerní jeskyně, dále na Dolný vrch a následovaly další expedice vedené V. Lysenkem a P. Hradeckým na Dolný vrch atp.

Potkala nás ještě jedna šťastná situace. V r. 1961 přišla KS cestou Ministerstva zahraničí žádost Speleologického klubu Carrara při organizaci Club

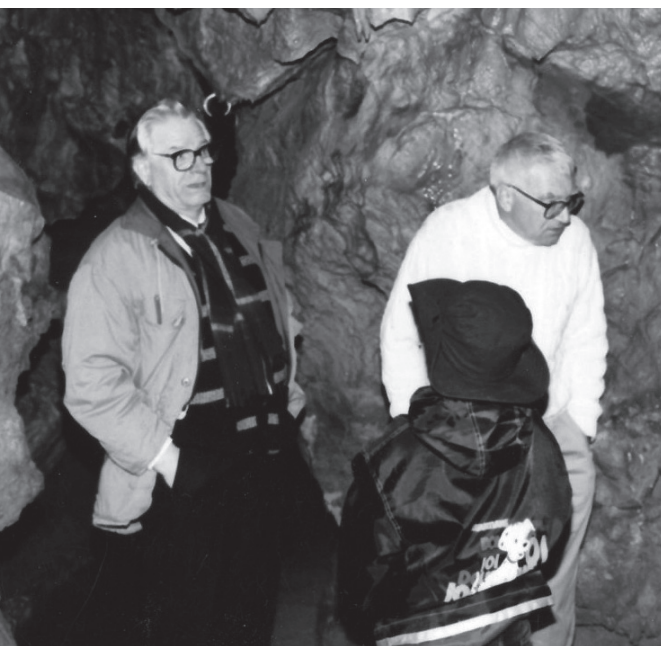
Foto 4 Přípraveni na sestup do propasti Abisso Orridi, r. 1962: zleva B. Kučera, K. Pazlar, J. Budák, F. Králík, F. Skřivánek, J. Šimáček, M. Hess

Alpino Italiano o výměnu se speleology z Československa. Ministerstvo mělo na výměně zájem, jeho pracovníci konstatovali, že Itálie má nejsilnější komunistickou stranu na Západě a ta sílí. Na Ministerstvu kultury všechno vyběhal Ferry, a také ho napadlo zakoupit jízdenky na vlak až do Neapole, abychom se poté podívali na Vesuv a do Pompejí. Připomínám, že byl rok 1961 a za hranice se nesmělo a jako velká svoboda mělo vypadat povolení volného vstupu do polské části Krkonoš a Vysokých Tater. Takže naše cesta, to byl zázrak. Bylo nás pět. F. Skřivánek, M. Hess, K. Pazlar, F. Králík a já. Kararští jeskyňáři se o nás dobře starali. Vedle průzkumu jeskyní a krasu jsme se seznámili i s unikátní a prastarou těžbou kararského mramoru a absolvovali jsme oficiální návštěvy starostů okolních městeček, mj. u starosty Pisy. V létě je v politice a ve společenském dění mrtvo, a tak jsme přišli vhod řadě celostátních a oblastních deníků, které přinášely o naší činnosti rozsáhlé články a zdůrazňovaly, jak jsme v nově objevené části jedné jeskyně narazili na podzemní potok, který bude možné využívat jako zdroj pitné vody pro řízníci rekreační pobřeží. Doma jsme měli velký úspěch. K shromážděným článkům v novinách na Zamini konstatovali, že je to větší ohlas v tisku, než turné České filharmonie. Návštěva Italů u nás v rámci výměny proběhla také velmi úspěšně, s výbornou společenskou prezentací, kterou Ferry zajistil.

A tak jsme další rok vyrazili do Itálie s plánem na výzkum propasti Abisso del Orridi. K naší sestavě přibyl „otec“ Budák a ing. Šimáček (který osvědčil svou pracovní schopnost rozsáhlými výkopy v jeskyni Ve vratech v Českém krasu). Zde se musím vrátit k začátku našich cest do Itálie. Mezi jeskyňáři z Carrary měl hlavní slovo Dr. Filippo Martinelli, lékárník, který měl politické ambice, ale byl v nevelké socialistické straně. Proto navrhl výměnu se speleology z Československa. Všichni budou vnímat Československo jako zemi porobenou a on získá hlasy nejen levicových voličů. Takže když jsme přijeli vlakem do Carrary v r. 1962, vítala nás delegace Carrary v čele s nově zvoleným primátorem Dr. F. Martinellim. Do města jsme jeli se slavnostním doprovodem, obklopeni motorizovanou městskou policií a připadali jsme si, jako když Nikita S. Chruščov přijel do Washingtonu. Po společenských návštěvách (včetně návštěvy primátora Florencie) jsme se zaměřili na náš cíl a s tehdy existujícími prostředky (lana, ocelolanové žebříky, vrátek) jsme propast Orridi zdolali, zmapovali a zdokumentovali. V rámci společenského programu jsme procházeli i ateliéry sochařské školy Carrary a tam Dr. Martinelli prohlásil, že by rád nějakou sochu nechal zhotovit pro Československo. Shodně jsme označili Lidice jako nejvhodnější místo. A tak asi za rok v Lidicích Dr. Martinelli slavnostně, za velké účasti, předával městu Lidice sochu

Foto 5 Slavnostní uzavírání přátelství Carrary s městy Ingolstadt a Rhôna a vyznamenání čs. speleologů zlatou medailí r. 1963. První zprava F. Skřivánek, první zleva primátor Ingolstadtu a vedle něj stojí jako řečník starosta Carrary Dr. F. Martinelli.

↖
Foto 6 Pomník Partyzánská
Carrara mučednickým Lidicím
v Lidicích

←
Foto 7 Výročí 40 let od objevu
Bozkovských jeskyní (1997) –
vlevo F. Skřivánek, vpravo J. Kukla

↑
Foto 8 Dlouholetý předseda
KS a vědec-velikán Vojen Ložek
a krasový a jeskynní skaut
a spisovatel Wabi při výročí 25 let
od objevu Koněpruských jeskyní

z bílého mramoru, muže ubíjejícího hada s nápisem *Partyzánská Carrara mučednickým Lidicím*. Zasazená do betonového pylonu je tam dodnes.

V r. 1963 jsme si vzali na mušku propast Antro del Corchia, tehdy druhý nejhlubší propastovitý systém na světě. Před tím jsme ještě při slavnostním zasedání, kde město Carrara uzavíralo přátelství s městy Ingolstadt a Rhôna, dostali zlatou medaili za zásluhy o rozvoj města a Apuánských Alp. Pro výzkum propasti jsme zajišťovali potřebný materiál my (s hlavním dohledem F. Králíka). Italové zajišťovali potraviny. K naší sestavě se připojili V. Lysenko a J. Sekyra. Celou akci velmi zpomalil počátek. I když jsme měli hrubý pláněk části propasti, nevěděli jsme, že úvodní cca $\frac{3}{4}$ km chodby je s řadou stupňů, kde bylo nutné jednotlivé jutové pytle s materiálem navazovat na lano a spouštět, jinde zase vytahovat a části chodby neměly dno – stěny se pozvolna zužovaly do velké hloubky. Sestoupili jsme pak několika šachtami do hloubky 531 m, provedli geologický, geomorfologický a hydrogeologický průzkum. V italském tisku bylo o naší akci 25 článků. Naši expedici jsme zakončili cestou na úchvatnou sopku Stromboli. Do Apuánských Alp vedl Ferry Skřivánek výpravu KS i v r. 1964.

V r. 1967 jsem nastoupil do toho skvělého Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody a pár měsíců po mně také J. Hromas. Kras a jeskyně se nás tak stále dotýkaly, hlavně Jardy, jemuž se staly později celoživotní pracovní náplní. Společně jsme také bojovali za vznik České speleologické společnosti a to v tehdejší době nebyla maličkost.

Pozn.: Rychlý rozvoj jeskyňaření vlivem objevu Koněpruských jeskyní a dalších speleologických aktivit přinesl i literární doklady:

KRASOVÉ DRBY A POVĚSTI, redigované J. Kuklou, V. Machem, roč. 1952–1954.

KOVÁŘÍK J.: Akce ruksak, rozmnoženo, rozdáno účastníkům oslav 50 let objevu Koněpruských jeskyní, stejně jako Krasové drby a pověsti.

STÁRKA V.: Tajemství Císařské rokle, Podivuhodná dobrodružství profesora Hessioda, Zpráva o objevu a zániku jeskyní u Bosákova, Cyklistický závod Praha-Amerika-Zlatý kůň, (Čtyři knihy Wabiho Stárce, s ilustracemi autora), vydala ČSS, ZO 1-07 Kr asová sekce v r. 1986.

STÁRKA V.: Dobrodružství Abbé Korandy. Všechna uvedená díla byla napsána v 50. letech a čtena při společenských akcích.

Albeřická skupina ve zkratce

Radko Tásler (ZO ČSS 5-02 Albeřice)

Naše skupina je velice úzce spjatá s Albeřickou jeskyní. Pokoušeli jsme se zde o první objevy, sbírali zkušenosti a v ní se z nás vlastně stali jeskyňáři.

Každý musí se svým koníčkem nějak začít. Obvykle jsou dvě možnosti: buď organizovaně pod vedením starších a zkušenějších anebo, jak se říká, „na divoko“. To je sice pracnější a člověk zkušenosti získává déle, zato o dobrodružství není nouze. Tak jsme začínali i my. V začátcích samozřejmě chybělo i vhodné vybavení. Doma se sebraly staré boty, roztrhané oblečení, svíčky, blikající baterky a šlo se. Z jeskyně jsme pak vylézali zablácení od hlavy až k patě. Obzvláště ve vlasech byl jílový make-up velice slušivý, protože tenkrát jsme neměli ani přilby. Doma se naše jeskyňáření často neobešlo bez nezbytných kárných opatření, ale přesto pro nás rodiče sehnali první kontakty na jeskyňáře a nenápadně nás tím podpořili.

Velice brzy nám došlo, že bude nutné se v našem vlastním odborném zájmu spojit se zkušenými organizovanými jeskyňáři. Nás si vzali pod křídla bozkovští jeskyňáři. Zejména bývalý ředitel Bozkovských jeskyní Josef Řehák nám vštěpoval první zásady speleologie.

Při založení České speleologické společnosti naše parta vstoupila do této společnosti jako ZO 5-02 Albeřice. Speleologický průzkum začal být více společensky uznávaný a před námi se otevřely nové možnosti. Jako organizace jsme

Foto 1 Naše první jeskynní fotografie z nově objevených prostor Albeřické jeskyně v r. 1974

Foto 2 Autor článku po vylezení z jeskyně

si mohli vydělat peníze, nakoupit potřebné vybavení a pustit se do náročnějších průzkumů. Postavili jsme si větší základnu a přibyla nová technika, s jejíž pomocí jsme například objevili pokračování jeskyně Trucovna s nejbohatší krápníkovou výzdobou v Krkonošském národním parku.

Krkonoše nám však občas byly malé, tak jsme se od roku 1979 pokoušeli vyrážet do větších krasů. Nejprve to bylo Rakousko, přidali jsme Polsko, Rumunsko a nakonec jsme skončili v Julských Alpách, kam jsme vyráželi od roku 1982 někdy i 2× ročně. Přibýly i zámořské výpravy do Tasmánie, Austrálie a na Nový Zéland.

Odbornou činnost jsme museli zprofesionalizovat a utvořili jsme skupinu pěti stálých pracovníků. K nim pak podle potřeby najímáme další výpomoc. Dnes máme na kontě přes 500 závěrečných zpráv a odhadem přes 150 km zdokumentovaných podzemních prostor. Vyvrcholením je průzkum a zpřístupňování důlních děl ve Sněžce a zpracovávání výzkumného projektu Správy Krkonošského národního parku „Inventarizace a dokumentace krasových jevů v regionu Krkonoš“, který je spolufinancován Evropskou unií z Operačního programu životního prostředí.

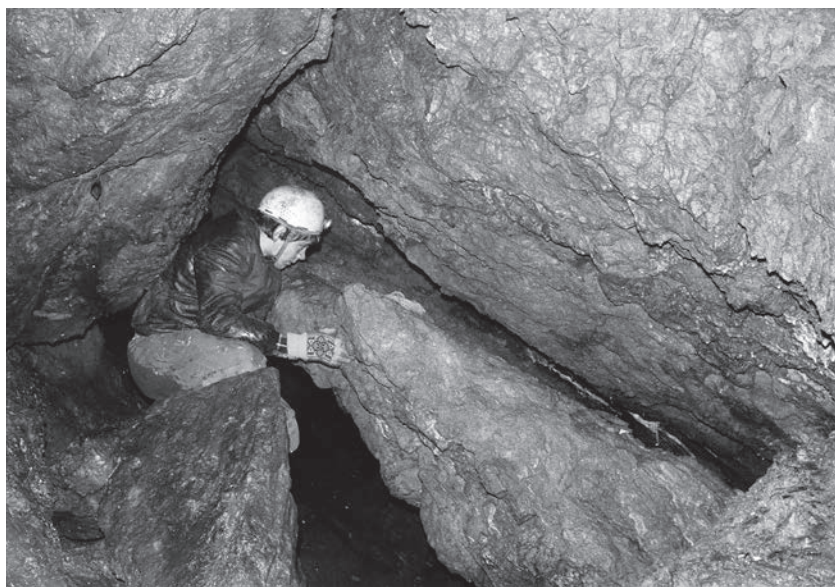

Foto 3 V. Hladký v nově objevené Krakonošově jeskyni, rok 1974

Foto 4 Takhle vypadal přesun z lysečinské chalupy (1100 m n. m.) do jeskyní v Horních Albeřicích (cca 800 m n. m.)

Foto archiv autora

Historie speleologických výzkumů a objevů na Kavkazu

Josef Wagner (ZO ČSS 7-01 Orcus)

Řada horských hřebenů Západního Kavkazu je tvořena krasovými masivy, ve kterých se nacházejí hluboké jeskynní systémy. Jedním z krasových masivů je i Bzybský hřeben, na jehož speleologickém výzkumu začali pracovat krymští speleologové (Simferopolský speleologický klub) na konci 70. let minulého století. Po naší první společné expedici na Krymském poloostrově v roce 1979 jsme byli v roce 1980 pozváni simferopolskými speleology na Kavkaz i my. A tak začala éra výprav Speleologického klubu Orcus Bohumín na Kavkaz a Krymský poloostrov, která trvá dodnes. Měl jsem tu čest a potěšení vést tyto výpravy a tady předkládám záznamy z našich kavkazských deníků.

Společně byly realizovány expediční výpravy na Bzybský hřeben v roce 1980, 1982 a 1983 a v roce 1989 na hřeben Laganaki. Jejich výsledkem byly objevy a dokumentace desítek nových jeskyní a propastí jako Bohumínská propast, propast Orcus a další. Nejvýznamnějším objevem byl propastovitý systém „K-1“ Slávy Pantuchina. Při expedici v roce 1982 se česko-krymskému družstvu podařilo dosáhnout hloubky 650 m. Postupně byla v této jeskyni dalšími expedicemi dosažena hloubka 1 570 m, což v roce 1989 znamenalo nejhlubší jeskyni na světě. Bohumínská propast leží nad vstupem do propasti „K-1“ Slávy Pantuchina a bylo prokázáno propojení obou jeskyní. Propojení je však tvořeno neprůleznými, úzkými vertikálami, které dosud nebyly speleology zdolány. Pokud by se obě jeskyně podařilo průlezně spojit, pak by vznikl jeden z nejhlubších jeskynních systémů světa.

Expedice „Kavkaz 80“

Účastníci expedice: ZO ČSS 7-01 Orcus Bohumín: Josef Wagner – vedoucí expedice, Miroslav Reichenbach, Pavel Sýkora, Miroslav Demjen, Lumír Pečold, Petr König, Ljuba Šromová. Simferopolský speleologický klub: vedoucí celé expedice: Genadij Pantuchin, Permský speleologický klub: vedoucí Sergej Jevdokimov

Na první výpravu se nás vydalo z Bohumína celkem sedm. V těchto pionýrských letech byl hlavní problém transport po území bývalého sovětského svazu. Probít se po jejich cestách, přes omezení pro cizince, zákazy jízdy v noci ... do cíle expedice.

Vyjíždíme z Bohumína mikrobusem Škoda 1203 a Gaz M 461, který jsme si vlastně najali i s jeho majitelem Lumírem, neboť jsme obdobné auto tehdy neměli. Naše trasa vedla přes Slovensko a jediný náš přechod do SSSR Vyšné Nemecké. Na přechodu, kde jsme byli úplně sami, si nás naši celníci vzali do parády. Museli jsme sundat i víčka z hodinek, jestli uvnitř nemáme výbušniny. Rozmotat a prohmatat lana, jestli uvnitř nejsou náboje. Jenom konzervy nám nechali zavřené. Pak nás pouští k sovětským kolegům a my si mysleli, že pod hlavními samopalů tam budeme trávit týden. Kupodivu byli rychlejší než naši. Pouze jejich hašišový pes nám objevil 10 kg salámu, a jelikož je prý na celém území SSSR karanténa, přikázali nám jej sníst. Podělili jsme všechny v okolí a bez českých klobás vyrazili směr Užgorod.

Foto 1 Expedice 1980 objevila obětiště abchazských lovců na Bzybském hřebenu s tisícem ocelových hrotů šípů

Foto 2 Účastníci expedice Kavkaz 1980

Už první GAI (gasudarstvenaja avtoinspekcia) nám dala jasně najevo, co nás čeká. „Na Černovcy? Vyloučeno! Tam jsou stržené mosty. Přes Karpaty na Lvov.“ Cesta přes Karpaty silně připomíná tankodrom, a tak brzy „Gazu“ upadá výfuk. Proto bereme nocleh v poli před Ternopolem a ráno hledáme nějaký servis a benzinovou pumpu. Jednu nacházíme a nejdříve marně pátráme, jak se k ní vlastně najíždí. Každý jak chtěl a uměl. Tak jsme se tam vrhli a po půlhodinovém boji se probili k čerpadlu. Vybojovali jsme i hadici, zasunuli pistoli do nádrže a jen jsme se obrátili, už tam zase nebyla. Museli jsme vymyslet strategii. Cici číhal u okýnka, Raich hlídal pistoli v nádrži, Děžo sledoval ručičku čerpadla a ostatní odháněli další dotírající zájemce o tankování. Konečně natankováno a jedeme do servisu. Kupodivu měli i svářečku a tak po desítkách otázek „Kakaja eto mašina?“, kdy se všichni vrhali pod auto, pod kapotu a do kabiny, můžeme odjet. A jedeme na jih do Oděsy. Díky nepozornosti „Gajů“ se nám večer podařilo dosáhnout města. Ale při výjezdu z něj směr Nikolajevka nás už chytili. „V noci se nesmí jezdit! Zpět do města a spát!“ zněl nekompromisní výrok. Spíme někde ve městě, a jak ráno zjišťujeme, jsme přímo uprostřed tržiště. Zkoušíme druhý pokus probít se z Oděsy na Nikolajevku. Třeba tu budou jiní „Gajové“. Byli a lapli nás znovu. „Ještě jednou a vykážeme vás domů!“ a poslali nás zpět na sever, na objížďku asi 1 000 km. Zkoušíme na první odbočce uniknout směrem na Kyjev. Za chvíli jsou opět za námi: „Tuda nelzja!“ a vracejí nás

na přikázaný směr. Tak jedeme, kam nás poslali. Jenže za chvíli opět nejedeme. Na Škodě nám upadlo zadní kolo. Utahujeme zbylé tři šrouby a pokračujeme až do chvíle, kdy praská trubička brzdového systému, upadá startér... Opravujeme a konečně vidíme nápis Krivoj Rog a sledujeme k našemu potěšení, že zde jsou „Gajové“ jiní, nějací lepší. V Krivoj Rogu nás posílají i do zákazu a v Nikopolu jsou sice opilí, ale provázejí nás celým neznačeným městem. Konečně dosahujeme Krymského poloostrova a zastavujeme u klubovny simferopolských speleologů a nikdo v ní. Máme dva dny zpoždění a Geňa Pantuchin běhá mezi letištěm a nádražím netuše, čím přijedeme.

Je 3. srpna a výprava je kompletní. Krymská a permská část expedice se pod Kavkaz přemísťuje letecky a my roztlačujeme naše auta (neboť startéry již nefungují) a míříme na Kerčskou úžinu (neznájíce, že Kerč je městem pro cizince přísně uzavřeným) na trajekt. Fronta na trajekt je obrovská, a tak se děláme hluší, němí a všechny předbíháme. Po pár kilometrech za trajektem praskl v „Gazu“ brzdový válec, ale jedeme dál až do Novorosijska, kde nás opět lapli „Gajové“ a tvrdě chtěli dát Cicimu díru do řidičáku a pokutu. Pár piv to spravilo a my pokračujeme až do vesnice Bzyb, kde bylo místo sběrného tábora výpravy.

Ráno 4. srpna nás budí vůně kaše. Jsme rádi – ale netušili jsme, že bude pořád. Odpoledne, doplnění o průvodce Gríšu, se jedeme zaregistrovat do Soči na OVIR (policie nebo KGB, čert ví). „No, tak vy budete na Bzybském hřebenu, tak se zaregistrujte tam,“ pravili a nám nebylo jasné, jestli nám to razítko dá bača nebo medvěd a raději jsme šli.

Je 5. srpen a dnešek je věnován zajištění vrtulníku pro transport části materiálu do místa základního tábora na Bzybském hřebenu. Do Škody 1203 usedá Déžo, Pepa, Geňa a Ljoňa a míří na suchumské letiště. Jenže to není tak jednoduché. V Gruzii není benzín a město Suchumi je po nočním dešti zatopeno. Ve vodě až po výfuk postupně míváme auta, která vybočila z přesné trasy a utonula, a dosahujeme letiště, kde Geňa dojednává stroj (1 000 rublů pilotovi do kapsy).

Nakládáme 1 500 kg materiálu do vrtulníku a zbytek balíme do batohů a připravujeme vše na zítřejší výstup na Bzybský hřeben. Ještě uplácíme místního Gruzína, aby nám na své zahradě hlídal auta, abychom měli čím odjet domů.

Další den brzy ráno dlouhý had 40 speleologů zahajuje výstup od mořské hladiny do místa základního tábora s převýšením okolo 2 000 m. Po osmi hodinách dosahujeme místa s malým vodním pramenem, jediným v oblasti, kde bude stát základní tábor. Vystupujeme na vrchol Abac, kam vrtulník složil náklad a každý, aby nemusel jít dvakrát, si nakládá řádnou porci.

Další den je věnován výstavbě tábora, jídelny, kuchyně, toalet. Kuchyně je opravdu evropská – vaří se v kýblech a jídlo je jednotné: kaše s různými příchuťmi a čaj. Škoda, že jsme dole zapomněli sůl. Časem si však zvykáme. Odpoledne dělá Geňa přednášku o celém rajonu, rozděluje družstva a úkoly.

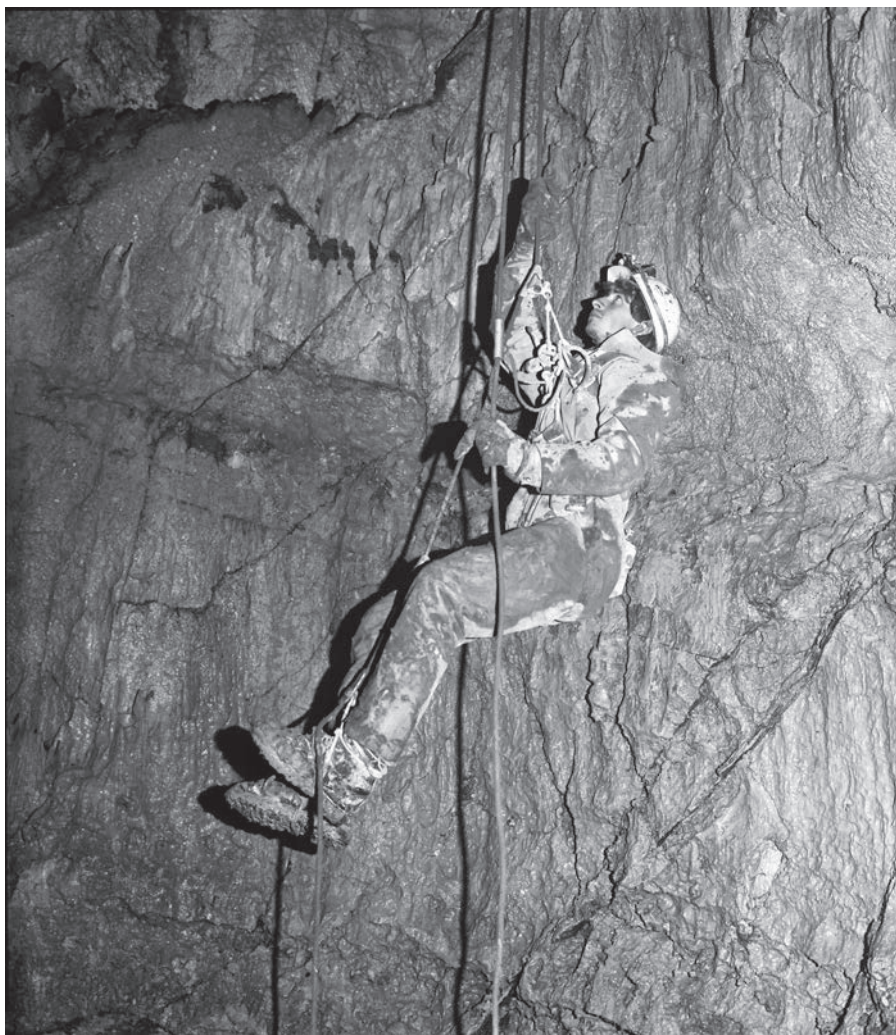

Foto 3 Výstup z propasti K-1 (1980)

8. srpen je konečně dnem pracovním. Do již objevené jeskyně „K1“ vyráží krymské družstvo doplněné Raichem, aby upravilo vstup a vyčistilo objevené části od volných kamenů až k první stometrové vertikále. My, doplnění o Andreje, vyrážíme asi 5 km od tábora, kde byl objeven vstup do neznámé propasti, nazvané později „Bohumínská“. Naším úkolem je systém prozkoumat a zmapovat. Docházíme až k neprůlezně úžině v hloubce 110 m, která evidentně

pokračuje rozšiřující se vertikálou. A tak dalším naším úkolem je střílením tuto úžinu rozšířit. Zatím co Pepa, Lumír a Déžo mapují, Andrej, Cici a excelentní důlní střelec Konig chystají otvory pro založení náloží. Blíží se kontrolní čas a my zahajujeme výstup. V jedné z propastí shazuje Cici nechtíc volný kámen přímo na Andrejovu hlavu. Kámen proráží přilbu a první úraz je tady. Hlavu mu řádně ovazujeme a rychle mu pomáháme ven. Venku je již tma a my trochu bloudíme. Do tábora dorážíme, když už vyrazí druhé družstvo za námi na pomoc. Ve svitu táborových ohňů vidíme i kulhajícího Raicha a dovídáme se, že se mu podařilo spadnout v jednom komínu a dobře si naštěpnout kotník. Nezačínáme nejlépe.

Další den pokračujeme v mapování „Bohumínské propasti“ a ve vysekávání otvorů pro odpal úžiny. Na povrchu pracuje několik skupin, které vyhledávají další nové jeskyně a propasti a na jedné z antiklinál se jim podařil nečekaný archeologický objev. V nevelkých kamenných kružích, které sloužily zřejmě jako obětiště abcházských lovců, objevili více než 1 000 o celových hrotů střel a šípů.

10. srpna vystupuje ze systému „K1“ krymská skupina a ve výzkumu propasti ji bude střídat skupina Vasja, Arkadij, Šura a Pepa s cílem vybudovat v hloubce 250 m podzemní tábor a proniknout hlouběji. Zatím v Bohumínské propasti Déžo, Konig a Lumír pokračují v sekání a Cici vede ženské družstvo při průzkumu nově objevených jeskyní.

V těchto chvílích nikdo netušil, jaké drama se bude v systému „K1“ za pár hodin odehrávat. Čtyřčlenné družstvo postupně proniká vstupním labyrintem k ústí první stometrové zvonovité šachty. Arkaša sjíždí na dno a Pepa bere cívku s telefonním kabelem a sjíždí za ním. V propasti se však kabel zamotává s lanem a nastává komplikovaná práce vodič a lano oddělit. Spojení s povrchem stále pracuje. Konečně se daří lano oddělit od kabelu, ale za chvíli se spojení s povrchem ztrácí. Marně se snaží podzemní skupina spojení s povrchem obnovit. Disciplinovaní Saša a Arkaša odmítají pokračovat v akci bez spojení, ale nakonec vítězí Pepův návrh, aby v hloubce 250 m vybudovali podzemní tábor. Vše je připraveno k dalšímu transportu, když se najednou ozve tiché zadunění a Pepa je sražen mezi balvany na dně propasti. Někde u stropu stometrové propasti se uvolnil kámen a zasáhl ho do ramene. Arkaša vystupuje na povrch (neboť spojení stále nefunguje) a začíná záchranná akce. Ráno je Pepa na povrchu v rukou doktorky Larisy a zranění se ukazují vážná. Zlomená lopatka, roztříštěný ramenní kloub. I když jsme v Gruzii, Saša místním doktorům a nemocnicím nevěří a zařizuje vše v simferopolské nemocnici na Krymu. A tak se expedice dělí. Déžo, Cici a zdravotní sestra Věra a Kolja doprovázejí Pepu na 800 km dlouhé cestě do Simferopolu a ostatní pokračují v činnosti na Bzybském hřebenu.

Škoda 1203 se zraněným a jeho doprovodem sice bystře z Bzybu vyrazí, ale brzy končí se zablokovaným zadním kolem a oprava se protahuje na půl dne. První české slovo, které Věra z Permu a Kolja z Krymu zvládli bylo: „Tlačit!“

Foto 4 Zpracovávání výsledků mapování (1980)

neboť startér na škodovce byl nefunkční a jiná možnost nastartování nebyla. V Simferopolu už čekal Saša a začal kolotoč. Nejdříve rentgen. Jenže... V první nemocnici se zrovna rentgen „slamalsja“, ve druhé právě vypnuli proud a ve třetí už bylo po pracovní době. Ale ukecali jsme je a mohlo zasednout konsilium odborníků a radit se co dál. Jedni pravili operace, druzí jen sádru a nakonec přizvali starého profesora z Kyjeva. Zatím Pepu ubytovali v Olympijském pokoji, neboť zrovna v té době probíhaly v Moskvě Olympijské hry a každá nemocnice měla připravený jeden VIP pokoj. Barevná televize, lednička, křesla, osm sester, čtyři chody na snídani ... Profesor dorazil letecky z Kyjeva další den. Zdrbal konsilium, praštil Pepu po modrých zádech a pravil: „Moloděc, sam vyzdravlja-jet...“ A bylo po všem. Jen nějaké ozářky a pravé mumio v mléce.

A co zatím na Bzybském hřebenu?

Bylo 11. srpna, když se střelec Konig pokoušel v Bohumínské propasti o další odpal. Naládoval střelivo, ucpal, dal palníky, natáhl kabel na povrch, odpálil a po několikáté nic. Střelivo bylo hodně staré a vlhké. Možná ještě z války.

V propasti „K1“ se zatím daří dalším družstvům pronikat hlouběji a postupně dosahují hloubky 350 m.

Na povrchu však postupně dochází potraviny, které jsou nyní přidělovány jen dvakrát denně a z mouky místo chleba kuchař výpravy dává Vasja peče chlebové placky. Z našich tajných zásob Ljuba další den připravuje něco z české kuchyně. Samozřejmě knedlíky a guláš. Ještě zdaleka není oběd hotov a před kuchyní už stojí všichni ve vzorné frontě.

Další sestup v systému „K1“ se zastavil u další hluboké šachty. Na její zdolání již nejsou lana a tak pro tento rok se zde končí. Do Bohumínské propasti sestupuje družstvo nejštíhlejších jeskyňářů, aby se pokusilo zdolat úžinu na jejím dně. Marně. Úžina odolala.

Je 16. srpna, když se skupina pobývající v Simferopolu na Krymu rozhodla vyrazit na výlet do Velkého kaňonu. Samozřejmě naši „dvanásetrojku“. Ale cestou najednou něco zachrastilo v převodovce a Déžo jen konstatoval: „Je po ní.“ A bylo. Potřebovali jsme odtah do Simferopolu a o to postarala policie. Nekompromisně zastavili první auto (cisternu) a přikázali nás odtáhnout do Simferopolu. A ještě před námi jeli s majákem nehledíce na značky ani semaforey.

Foto 5 Návrat expedice (1980)

A když pak Dežo otevřel převodovku, zapochybovali jsme, zda ještě někdy uvidíme Bohumín.

Na Bzybu expedice zatím končí a vše se chystá k retransportu. Během dalších dní se skupina v Simferopolu snaží o opravu převodovky a výprava pod Bzybem u pobřeží Černého moře si řádně užívá dnů odpočinku u gruzínské čače (obdoba naší lavorovice), návštěvu turisticky přístupné Novoafonské jeskyně i jejího objevitele Giviho.

V Simferopolu se stále snažíme v místních dílnách vyrobit zničená ozubená kola třetího stupně převodovky – ale marně. A tak domů vyrazíme třemi cestami. Raich s našitpnutým kotníkem letecky ze Soči za námi do Simferopolu a Lumír, Ljuba a Konig se rozhodli sobecky nejet Gazem za námi do Simferopolu, aby nás odtáhli, ale vzali to přes kavkazský Křížový průsmyk a Nalčik na Rostov.

Je 25. srpna a dva zdraví Déžo a Cici a dva zranění Pepa a Raich vyrazí v porouchané Škodě 1203 (v převodovce jsme vyřadili třetí stupeň) ze Simferopolu na sever směr Charkov. Za deště a po nuceném nocování přímo pod budou postu „GAI“ dojíždíme do Charkova. Tady se máme setkat s druhou částí naší výpravy, která cestuje Gazem z Kavkazu. Jenže komplikací není konce. Přímo v Charkově něco lupne pod podvozkem „dvanásetrojky“ a my zjišťujeme, že praskla poloosa. Po dlouhém pátrání v obrovském městě nacházíme našeho „Gaza“ a na lano uvazujeme již zcela polámanou Škodu 1203 a vydáváme se na cestu dlouhou 2 000 km. Myslím, že by to mohl být světový rekord v tažení vozidla na laně.

Ale ani to ještě nebyl konec kalvárie. Před Kyjevem zjišťujeme, že převodovka Gazu visí na posledním šroubu a vydáváme se po servisech sehnat 3 šrouby M-12. Netušili jsme, jaký to bude problém. Ale sehnali jsme je a můžeme vyrazit na Kyjev. Místy táhneme náš mikrobuse stokilometrovou rychlostí. Po 1 500 km řidiči ve Lvově padají únavou a zastavujeme přímo v centru města. Ráno jsme obklopeni davem, který by koupil i to poslední, co máme na sobě, ale my nabíráme směr Karpaty a hranice Slovenska. Jenže na karpatských cestách opět praskají šrouby na převodovce „Gaza“ a jen díky „milici“, která nás odtáhla do nějakého družstva a vydala příkaz: „Ihned opravit!“, můžeme pokračovat až do Bohumína.

Expedice „Kavkaz 82“

Účastníci expedice: ZO ČSS Orcus Bohumín: Josef Wagner (vedoucí výpravy), Miroslav Reichenbach, Radim Vladyka, Miroslav Strakoš, Václav Šutta, Petr Téma, Vlastimil Andrlé (novinář z deníku Mladá fronta), speleologové Permského speleologického klubu: Sergej Jevdokimov a 27 osob, speleologové Simferopolského speleologického klubu: 18 osob. Hlavním vedoucím celé expedice byl Genadij Pantuchin. Expediční vozidla: mikrobuse Škoda 1203, GAZ M 461 (tentokrát již čerstvě námi koupený).

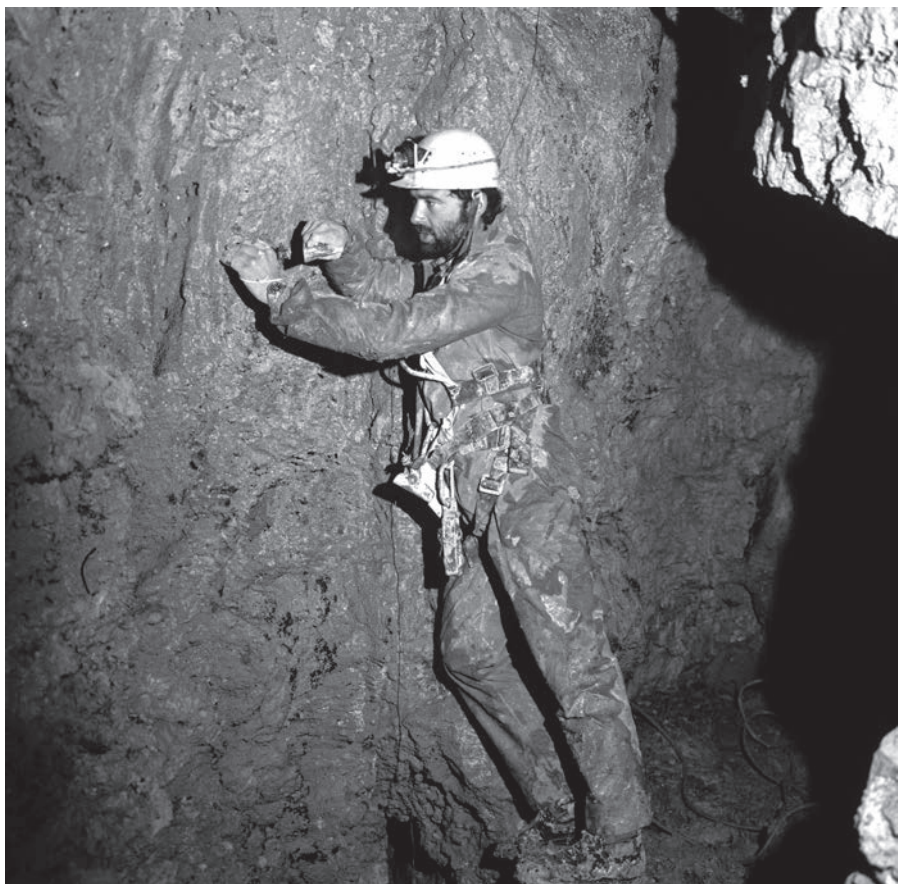

Foto 6 Systém K-1, vystrojování jeskyně (1982)

Cílem této výzkumné výpravy byl opět Bzybský hřeben na Západním Kavkaze a oblast okolo vrcholu Abac, zkoumaná při výpravě v roce 1980.

Z Bohumína vyrážíme 27. července. Kupodivu cesta na Krym do Simferopolu, až na „běžné“ poruchy aut, proběhla hladce a my jsme během dvou dnů na klubovně simferopolských speleologů. Po dni odpočinku 29. července začínáme na Krymu řešit transport několika tun materiálu pod Kavkaz. Nabízí se nám jedna z hlídkových lodí sovětského námořnictva kotvící v Jevpatorii. Nakládáme vše do našich aut. Ale v přístavu zjišťujeme, že loď odjíždí až za týden a vše vezeme nazpět. Aby naši mechanici nevyšli ze cviku, na Škodě 1203 vypovídá službu alternátor a převodovka. Tu Vašek a Raich rozebrali a složili v noci snad desetkrát. Nepracuje nadále. A marně to zkouší i další den.

30. července opět balíme všechnen materiál výpravy (tentokrát na nákladák Kamaz) a můžeme vyrazit směr Kavkaz. Škoda samozřejmě ve vleku na laně za Gazem. Jedeme za lijáku celou noc a díky němu se nám daří opět proniknout na trajektu přes Kerčskou úžinu.

Další den se blížíme kopcovitým terénem k Soči pod Kavkazem a „Gaz“, který táhne náš mikrobús, už sotva dýchá. Proto zabočujeme k nějakému velkému servisu. Opět sundáváme převodovku a naši řidiči-mechanici-soustružníci si sami vyrábějí vadné synchrony a také zjišťují, že celou dobu převodovku skládali špatně a najednou auto jede.

Za deště 1. srpna dorážíme do sběrného tábora pod Bzybem a je jasné, že vrtulník na hřeben s naším materiálem nepoletí. Proto příští den zahajujeme transport materiálu od moře do základního tábora ve výšce 2 000 m n. m. na vlastních zádech.

Než se však vydáme na Bzybský hřeben, musíme se jako cizinci registrovat na gruzínské milici. Vyrážíme tam v pondělí – ale v pondělí milice „nerabotajet“, a tak to znova zkoušíme další den. Marně. „Vás musí zaregistrovat ministerstvo AASSR v Suchumi“, pravili, a tak jedeme tam. Ale nedojeli jsme. Ozval se neznámý zvuk v motoru mikrobuse a stojíme. Zatímco Pepa a Saša pokračují stopem do Suchumi, kde hezká milicionářka vše vyřídila za hodinu, Vašek zjišťuje, že v bloku motoru je díra, ojnice kouká ven a jeden píst také není

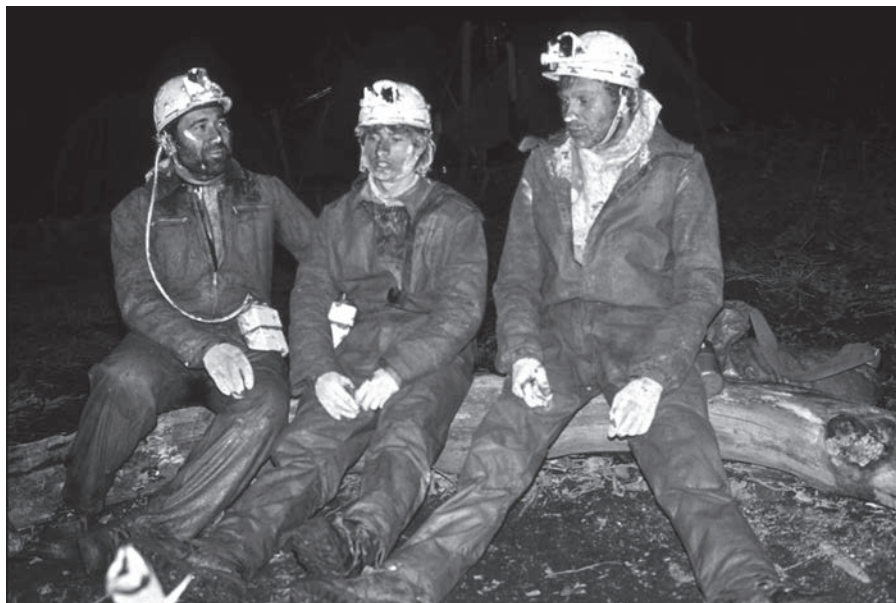

Foto 7 Po výstupu ze systému K-1 (1982)

Foto 8 Vstup do nově objevené propasti Orcus na Bzybském hřebenu (1982)

k ničemu. „Nevadí,“ pravil Vašek „pojedeme na třech pístech!“ A oprava vypadala následovně: díru v bloku motoru Škody ucpali nad vaříčem roztaveným lanem z Bolatic, odpojili vadný píst a jeli jsme dál. Neskutečné, neuvěřitelné, ale pravdivé.

Je již 4. srpna a lijáky nepřestávají. Pro velmi nepříznivé povětrnostní podmínky nebylo možné použít pro transport materiálu vrtulník. A tak na rozbahněných stezkách pokračuje transport materiálu do základního tábora. Je dvoudenní a velmi namáhavý. Noc vždy překonáváme ve staré polorozpadlé salaši v polovině cesty, kdy každý z nás je kompletně promočený a obalený bahnem z nesčetných pádů na bahnitém terénu. Je 5. srpna a opět scházíme dolů pro druhou várku nákladu materiálu.

Konečně 7. srpna se může expedice rozeběhnout na plno. Hlavní pozornost byla věnována systému „K1“ Slávy Pantuchina“, ve kterém se v roce 1981 podařilo proniknout do hloubky 550 m. Tento systém je vzdálen od základního tábora asi 500 m a po natažení telefonního spojení ke vstupu zahájily činnost první transportní skupiny. První podzemní tábor byl založen v hloubce 225 m, druhý v hloubce 550 m a začala v něm pracovat krymská skupina, která po třech dnech dosáhla hloubky 650 m. Vlivem silných dešťů se vytvářely ve všech propastech v podzemí silné vodopády a práce byla velmi ztížena. Po čtyřech dnech vystřídala v podzemí krymské družstvo česká skupina. Pepa, Mirek a Vašek navlékají pod overaly „gydrokostumy“ (suché gumové ruské potápěčské obleky), neboť sestup vertikálami, zalévanými ledovými vodopády, je bez nich skoro nemožný. V hloubce 600 m budujeme podzemní tábor na gumových nafukovacích lehátkách, vlastně přímo na vodě. Ruským, vlastně sovětským námořnickým

Foto 9 V táborové kuchyni (1982)

lanům ani titanovým lankům moc nevěříme, a tak si celou trasu vystrojujeme bolatickými lany. Náš úkol byl zmapovat nově objevené části a případně se pokusit objevit pokračování jeskyně. Bohužel se nám pokračování nepodařilo objevit (v příštích letech bylo objeveno výš, v okně ve stěně jedné z vertikál), a tak začínáme mapovat celou propast. Během tří dní za pomoci pásma, geologického kompasu a sklonoměru provádíme kompletní mapovou dokumentaci jeskynního systému. V ledových vodopádech to nebylo nic příjemného. Po tomto byl zahájen retransport materiálu na povrch.

Další dny probíhaly explorační práce i v dalších částech Bzybského hřebenu. Bohumínská skupina prováděla výzkumné práce v členitém terénu západní části Bzyb-Gagorské antiklinály, kde bylo otevřeno několik závrtů a v jednom z nich objevena propast, nazvaná „Orcus“ (–162 m). Nedaleko základního tábora objevila permská skupina propast nazvanou „Permská“ (–163 m) a na antiklinále Arabika pak česká skupina objevila další propasti „Pod košem“, „Sněhová“ a „Kr 15“, jejichž hloubky však nepřesáhly 50 m.

Do vzdáleného rajonu okolo hory Chimsul (asi den pochodu sv. od základního tábora) byla vyslána osmičlenná krymsko-permská skupina, která zde během pěti dní objevila řadu propastí, z nichž nejhlubší je „Kr 16“, ve které bylo dosaženo hloubky 170 m. Systém pokračuje dalšími vertikálami. Ale pro nedostatek času byl výzkum přerušen. Bohumínská skupina provedla také první explorační práce ve vzdáleném rajonu severně od hory Čipžarga, kde bylo zaregistrováno 10 neznámých jeskyní a propastí.

Výzkumné práce na hřebenu končí 17. srpna a postupně je materiál výpravy opět transportován do údolí. Dva dny odpočinku u Černého moře a vše se připravuje na zpáteční cestu. Olej z díry v bloku motoru Š1203 teče stále víc, a tak obětujeme další kus lana, roztavujeme nad vařičem a díru zalepujeme. 20. srpna zahajujeme cestu z Nového Afonu domů. S „dvanásettrojkou“ na tři válce vyrazíme přes centrální Kavkaz, průsmyky Rikoti a Křížový průsmyk (ve výšce 2 379 m n. m.) na Nalčik. Je to neskutečné, ale naše Škoda 1203 o obsahu motoru 1 100 cm³, plně naložená a jedoucí na tři válce překonává průsmyk ve výšce téměř 2 400 m n. m. Kdo neviděl, nevěří. Chceme samozřejmě i na Elbrus – jenže „GAI“ naši snahu ukončili velmi rychle. A tak během dalšího dne dorážíme k Rostovu a ráno zjišťujeme, že máme utržený tlumič na „Gazu“ a o pár set kilometrů dále vypovídá službu „čtyřka“ Gaza. Řadicí páku pak musíme přivazovat lanem, aby držela v záběru. Hned na to praská brzdová trubička na „Gazu“, kterou zaslepujeme a jedeme na tři brzděná kola. A třešničkou na dortu je porucha dalšího pístu v motoru Škody – na dva válce už jet nelze, a tak ji tradičně zapřaháme za churavého „Gazu“ a táhneme opět až do Bohumína. Více než 2 000 kilometrů.

Fotodokumentace z archivu ZO ČSS 7-01 Orcus

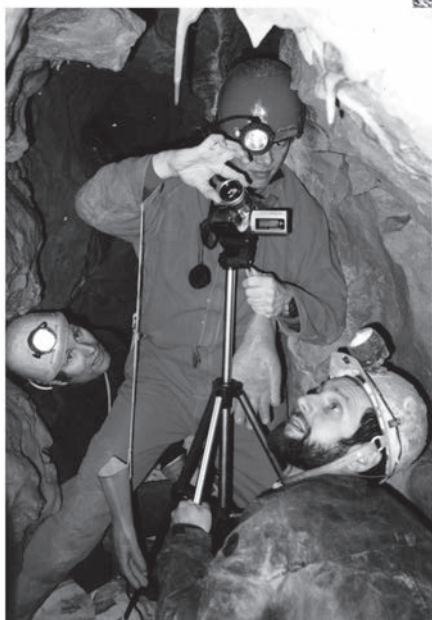
Dokumentujeme...

... od zastaralých metod

... přecházíme k novým.

... a stále dokumentujeme...

Foto archiv ZO 1-11 Barrandien

Odborný popis velikosti prostor nově objevené propasti

... a táááákhle veliká je ta díral

Z výzkumu propasti Rychlá na Dolném vrchu, archiv ZO 1-11 Barrandien

SPELEO – svazek č. 77 (září 2019)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5

Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek,

Milan Geršl, Radek Hušák, Jiřina Novotná, Petr Polák, Tomáš Mokrý

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trivia, Brno

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška

Náklad: 1400 výtisků.

Vychází nejméně 3x ročně.

ISSN 1213-4724